

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ

**ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2012. ГОДИНИ**

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2012. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2012. године

Садржај

1.	УВОД.....	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ.....	7
3.1	Правила ДЕРК-а	7
3.2	Документа која одобрава ДЕРК.....	9
3.3	Поступци издавања лиценци.....	12
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката.....	13
3.5	Технички аспект рада електроенергетског система	15
3.6	Поступци одређивања тарифа.....	18
3.7	Тржиште електричне енергије	20
3.8	Енергетска статистика	28
3.9	Остале активности	30
4.	МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ.....	35
4.1	Енергетска заједница	35
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА	44
4.3	Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – МЕДРЕГ	45
4.4	Међународна конфедерација енергетских регулатора – ИЦЕР.....	47
4.5	Међународна мрежа енергетских регулатора – ИЕРН.....	48
5.	РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ	51
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2013. ГОДИНИ	53
ПРИЛОЗИ		
A:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине	57
B:	Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	59
Ц:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине	61

*“...постоје проблеми који су по природи толико технички да ни судска нити законодавна
тијела нису компетентна да их рјешавају...
...они траже специјалистичка знања посебно обучених стручњака.”*

(1930. година, ријечи заступника Celler-а којима је образложено јачање надлежности
америчког федералног енергетског регулатора)

1. УВОД

Енергетски сектор на глобалном и локалном плану пролази кроз период значајних промјена осмишљених да промовишу његов одрживи развој. Одлуке које и на националном и на европском нивоу доносе креатори политика, регулатори, компаније и купци утичу једне на друге и одређују како задовољавати потребе за енергијом, по којој економској цијени и по којој цијени по околину. Промјене дјелују на начин производње, транспорта и потрошње енергије и имају утицај на садашњи тренутак али и на будуће генерације.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом, као и над производњом, дистрибуцијом и снабдијевањем електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

Електроенергетски сектор Босне и Херцеговине и у 2012. години обиљежен је прихватањем европских енергетских тржишних принципа и активностима чији императив је безбједност снабдијевања, конкуренција и одрживост. Примјена енергетске правне тековине Европске уније о интерном енергетском тржишту и даље представља задаћу за институције у Босни и Херцеговини, али и рјешење за комплексне односе у сектору.

Заједнички интереси Европске уније и Енергетске заједнице, али и БиХ, наглашавани су у бројним приликама, а посебно 15. јуна 2012. године – “Дану БиХ у Енергетској заједници”. Том приликом је преко седамдесет високих званичника и представника Секретаријата Енергетске заједнице, Савјета министара БиХ и влада на нижим нивоима, ресорних министарстава, регулатора и енергетских компанија, потврдило интерес БиХ да буде равноправан партнер у региону и у ЕУ, те да је њен енергетски сектор у већој мјери интегрисан у ЕУ него други привредни сектори, али и да је до његове потпуне интеграције преостао напредак у испуњењу још много преузетих обавеза.

Као дио ових процеса и БиХ је у 2012. години чинила искорак ка интеграцији тржишта активним учешћем у успостави Пројектне компаније Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе и ефикаснијем планирању и развоју енергетске инфраструктуре у Енергетској заједници прихватањем њене регионалне Стратегије. БиХ је изразила спремност да реализује правни оквир Енергетске заједнице проширен директивама и уредбама ЕУ и у домену обновљивих извора, обавезних нафтних резерви и статистике.

Електроенергетски систем БиХ је у току 2012. године радио стабилно, сем у фебруару, када је због изузетно обилних сњежних падавина пропраћених веома ниским температурама долазило до већег броја кварова на преносној мрежи. Поремећај безбједности снабдијевања у цијелом региону одразио се и на БиХ. Ипак, сектор је у цјелини успјешно пребродио изазове рада у изузетно неповољним временским условима, а очувању техничке стабилности система је помогло функционисање ПХЕ Чапљина радом у пумпном и производном режиму.

Укупна производња у БиХ у 2012. години је износила 12.935 GWh, што је смањење од 7,9% у односу на претходну годину. То је посљедица неповољних хидролошких прилика другу годину заредом, али и ниже расположивости производних јединица у термоелектранама због непланираних и планираних застоја (редовни ремонти, реконструкције). Производња електричне енергије у хидроелектранама је износила свега 4.149 GWh, што је 4,1% мање него 2011. године, а у термоелектранама 8.620 GWh (10,1% мање него у претходној години).

Укупно остварена потрошња, највећа до сада, је износила 12.624 GWh, односно 0,3% више него у претходној години, те је остварен суфицит од 311 GWh. Купци прикључени на преносну мрежу преузели су 2.702 GWh или 2% мање, а купци на дистрибутивној мрежи 9.533 GWh, што је 0,6% више него претходне године.

Максимално оптерећење електроенергетског система у 2012. години је износило 2.143 MW, и мање је од историјског максимума од 2.173 MW постигнутог 31. децембра 2010. године у 18 сати.

Настављени су позитивни трендови када су у питању губици електричне енергије на преносној и дистрибутивној мрежи. Преносни губици су износили 308 GWh, односно 1,84% у односу на укупну енергију на преносној мрежи и у апсолутном износу мањи су за 16 GWh у односу на претходну годину. Дистрибутивни губици су такође смањени и износили су 1.188 GWh или 12,5% у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у претходних двадесет година.

Укупно је извезено 1.569 GWh, што је смањење од 39,5% у односу на 2011. годину. Укупан увоз је износио 1.245 GWh и већи је 13,5% од увоза за 2011. годину. Регистровани транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ је износио 2.111 GWh, што је смањење од 9,6% у односу на претходну годину.

Малопродајно тржиште електричном енергијом у БиХ и даље карактерише доминација електропривреда које традиционално снабдијевају 1.475.934 купаца, свака на свом (*de facto* али не и *de iure*) ексклузивном географском подручју.

Извјештај о раду ДЕРК-а у 2012. години омогућава преглед циљева више програма и пројеката разних институција а нарочито Европске комисије и Енергетске заједнице, који подупиру реализацију обавеза енергетског сектора БиХ.

Ревизорски извјештај за још једну пословну годину указује да ДЕРК рационално располаже својим средствима, на трагу препорука и захтјева надлежних радних тијела и оба дома Парламентарне скупштине БиХ, објективно и истинито приказујући њихов утрошак и стање.

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина БиХ доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Мирсад Салкић, са другим мандатом од 5 година (од 30. децембра 2009. до 29. децембра 2014. године), и
- Никола Пејић, са мандатом од 5 година (од 25. септембра 2007. до 24. септембра 2012. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- Милорад Тушевљак, са мандатом од 5 година (од 10. августа 2011. до 9. августа 2016. године).

Уочљиво је да је 24. септембра 2012. године истекао први петогодишњи мандат једном члану Комисије из Федерације Босне и Херцеговине. Имајући у виду да је Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ дефинисано да Комисија ради у пуном саставу и да одлуке доноси консензусом, а уважавајући досадашњу праксу, Никола Пејић наставља обављати функцију члана Комисије до завршетка процедуре за именовање-реименовање једног члана Комисије из Федерације Босне и Херцеговине.¹

Од успоставе Државне регулаторне комисије за електричну енергију њени чланови се на равноправној основи ротирају на функцији предсједавајућег сваке године. Ову функцију до 30. јуна 2012. године је обављао Никола Пејић. Милорад Тушевљак је актуелни предсједавајући Комисије до 30. јуна 2013. године, након чега ће га на тој функцији замијенити Мирсад Салкић.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију је организован у четири сектора:

- Сектор за тарифе и тржишта,
- Сектор за лиценце и техничке послове,
- Сектор за правне послове,
- Сектор за финансијско-административне послове.

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступак избора једног члана Комисије из Федерације Босне и Херцеговине налази се у процедури у Влади овог ентитета. Након што приједлог Владе потврди Парламент Федерације БиХ, номинација се доставља Савјету министара Босне и Херцеговине, који предлаже именовање Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Коришћењем разноврсних облика надградње знања и искуства, односно јачањем својих стручних капацитета ДЕРК прати захтјеве регулаторне праксе. Нова знања се стјичу на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима, у земљи и иностранству, као и учењем на даљину (енг. *distance e-learning*), које постаје све доминантије у пракси Комисије. Сталан допринос стручном усавршавању представљају стручне радионице у организацији Секретаријата Енергетске заједнице, образовни програми Регионалне асоцијације енергетских регулатора (ЕРРА) и Школе регулације у Фиренци (ФСР), те семинари Дирекције за европске интеграције, који су у функцији приступања и интеграције Босне и Херцеговине у Европску унију.

Свој допринос едукацији у сектору енергије и у 2012. години је дала и Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат *Асистенција регулативи и реформи енергетског сектора (РЕАП)* у оквиру којег су крајем године одржани Семинар о тржишним процесима у електроенергетском сектору и Семинар о анализи дијаграма оптерећења. На семинарима су, сем представника регулаторних комисија, присуствовали представници свих кључних институција електроенергетског сектора у БиХ, укључујући надлежно државно и ентитетска министарства, Владу Брчко Дистрикта БиХ, све три електропривреде и Комунално Брчко, Независног оператора система БиХ и Електропреноса БиХ.

Посебан допринос размјени стручних знања у 2012. години представљају два стручна савјетовања у чијој организацији је учествовала Парламентарна скупштина БиХ, а на којима су представници ДЕРК-а имали запажена излагања:

- “Оквир, користи и трошкови обновљивих извора енергије на западном Балкану” – регионални симпозиј који је организовала Заједничка комисија за економске реформе и развој оба дома ПС БиХ у сарадњи са фондацијом Конрад Аденауер,
- “Независна и регулаторна тијела у Босни и Херцеговини” – стручно савјетовање које су организовале уставноправне комисије оба дома ПС БиХ, уз подршку Мисије ОСЦЕ у БиХ и USAID-овог *Пројекта јачања Парламентарне скупштине БиХ*.

ДЕРК ће и даље развијати људске потенцијале кроз већ афирмисане али и кроз нове методе обуке, те употребу савремене техничке опреме. Оправданост оваквог опред-

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2011. години, је разматран и усвојен на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,

- *на 27. сједници Представничког дома одржаној 10. маја 2012. године, већином гласова присутних, уз један глас против и један уздржан,*
- *и на 15. сједници Дома народа одржаној 15. маја 2012. године, једногласно.*

јељења потврђују до сада стечена професионална знања и искуства из регулаторне праксе, које особље са унапредованим информатичким, комуникационим и презентационим вјештинама све успјешније излаже и на регионалним међународним струковним скуповима.

Поред стручног усавршавања својих запосленика, ДЕРК је, на адекватан начин, информисао и преносио искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовао је и у стручном усавршавању особља других регулаторних тијела у региону. ДЕРК је такође препознао потребе и радио на пружању квалитетних стручних информација о енергетском сектору и његовој реформи, не само специјалистима из сектора него и општој јавности.

У раду ДЕРК-а стварају се велике количине разноврсне документације. Број докумената и информација је у сталном порасту. Чување, вредновање, излучивање и заштиту регистратурске грађе ДЕРК као њен стваралац организује под стручним надзором Архива Босне и Херцеговине. Оваква кооперација омогућава да се ови процеси одвијају по струковним принципима, знањима и препорукама и кроз међусобно упознавање двију институција.

Током 2012. године Управни инспекторат Министарства правде Босне и Херцеговине је извршио два управна инспекцијска надзора у ДЕРК-у, један по службеној дужности, у примјени прописа о начину вођења евиденција у области рада и у организацији канцеларијског пословања, а други на захтјев појединца да Управни инспекторат обави надзор над примјеном прописа о раду у погледу права запосленика на образовање и усавршавање. Надзори су окончани без утврђених неправилности и недостатака у раду, односно без повреда закона или било којег прописа чије извршење Управни инспекторат надзире.

У извјештајном периоду је само технички неисправна или отписана и функционално застарјела опрема замјењивана новом.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2012. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију је одржала 19 редовних сједница, 35 интерних састанака и организовала 14 јавних расправа, од чега је једна имала формални карактер.

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други докуменат, ДЕРК организује општу расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

У извјештајном периоду Комисија је усвојила или одобрила више докумената. Овај извјештај представља најзначајније од њих који су, у правилу, усвајани кроз процесе јавних расправа.

Отвореност према јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности је темељна оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна тијела за електричну енергију у Босни и Херцеговини.

3.1 Правила ДЕРК-а

Правилник о допунама Правилника о прикључку

Правилник о прикључку прописује процедуре за прикључак нових објеката произвођача или купаца на преносну мрежу напонских нивоа 400, 220 и 110 kV, прикључак објеката на средњенапонски ниво 35, 20, 10 и 6 kV у трафостаницама 110/x kV Електропреноса БиХ, као и процедуре у случају повећања инсталисане снаге прикључка, доградње или реконструкције постојећих објеката.

Проблематика изградње и прикључења вјетроелектрана на преносни систем је већ дужи период присутна у Босни и Херцеговини. У оквиру својих овлашћења и ДЕРК се укључио у њено уређивање, са намјером да својим иницијативама потакне и помогне бржу успоставу недостајућег оквира за изградњу и прикључење вјетроелектрана на електроенергетски систем БиХ. У испуњавању овог циља уважена су реална техничка ограничења у складу са резултатима студије “Анализа интеграције вјетроелектрана у електроенергетски систем и тржишна правила”.

Поред студије, доношењу Правилника је претходило прихватање Процјене граничне снаге интеграције вјетроелектрана за прикључак на преносну мрежу, као и одобравање Индикативног плана развоја производње.

Правилник о допунама Правилника о прикључку је усвојен у јулу 2012. године, наконведеног поступка, који је укључио и општу јавну расправу о приједлогу документа.

Правилник о лиценцама

Правилником о лиценцама дефинишу се услови и критеријуми за издавање лиценци Државне регулаторне комисије за електричну енергију, те процедуре подношења захтјева, прегледа захтјева и додјеле, суспензије и укидања лиценци. Израда новог Правилника о лиценцама (претходни Правилник који регулише ову материју је донијет у априлу 2005. године) је превасходно настала из потребе реализације проширених овлашћења ДЕРК-а и употпуњавања cjеловитости регулаторног оквира у домену производње, дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ, умјесто у исту сврху примјенљиваних привремених правила.

Уједно, искоришћена је прилика да се на основу досадашњих искустава повећа експедитивност самог процеса издавања лиценци у случајевима када не постоје спорна питања или примједбе јавности, а да су при томе задржани сви механизми транспарентности поступка. Правилник је, у циљу праћења јединственог тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини, а на основу овлашћења у стварању и одржавању конкурентног тржишта, установио Регистар трговаца са информацијама о свим лиценцираним трговцима електричном енергијом у Босни и Херцеговини.

Нови Правилник о лиценцама је усвојен у октобру 2012. године.

Одлука о одређивању образаца за подношење захтјева за издавање лиценци

Нови Правилник о лиценцама је поједноставио поступак издавања лиценци, те промијенио и у значајној мјери редуковао број неопходних докумената који се подносе у поступку издавања лиценце. У истом циљу су прилагођени и обрасци које су подносиоци захтјева за додјелу лиценце до сада користили, али и употпуњени новим за лиценцирање регулисаних дјелатности на подручју Брчко Дистрикта БиХ.

Одлука којом је ДЕРК прописао назив, форму и садржај девет образаца захтјева за издавање лиценци у поступцима које спроводи је донијета у новембру 2012. године.

Одлука о измјенама и допунама Одлуке о одређивању образаца за достављање података у тарифном поступку

Како би на ефикасан начин могао спроводити регулацију тарифа за дистрибуцију електричне енергије и тарифа за снабдијевање неквалификованих купаца електричне енергије на подручју Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, ДЕРК је приступио изради додатних образаца који треба да омогуће предузећу “Комунално Брчко” да на једноставан начин у

оквиру тарифног захтјева доставља све потребне податке о електродистрибутивној дјелатности и дјелатности снабдијевања неквалификованих купаца.

Одлука о измјенама и допунама Одлуке о одређивању образаца за достављање података у тарифном поступку је усвојена у октобру 2012. године.

3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Индикативни план развоја производње за период 2013 – 2022. година

Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Сврха плана је да информише садашње и будуће кориснике електроенергетског система о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план се користи и као један од основа за израду Дугорочног плана развоја преносне мреже у Босни и Херцеговини, који се, обухваћајући и проблематику нових прекограничних водова, такође треба израђивати сваке године покривајући период од десет година.

Основни циљ Индикативног плана развоја производње је анализа биланса снаге и енергије на преносној мрежи за наредних десет година, првенствено за задовољење домаћих потреба. Израда овог документа је и у функцији испуњавања обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (енг. *European Network of Transmission System Operators for Electricity – ЕНТСО-Е*). Независни оператор система у БиХ, као и сви други оператори система удружени у ЕНТСО-Е, има обавезу да дâ свој допринос у изради *Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година (TYNDP)* који се, у складу са Уредбом 714/2009/ЕЦ о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, припрема сваке друге године.² У том смислу, НОС БиХ има обавезу доставе планова развоја електроенергетског система БиХ који су базирани на потрошњи, производњи која укључује и нове изворе, те планираним појачањима интерне преносне мреже и интерконектора. Наведене активности претпостављају и подразумевају пуну координацију на регионалном нивоу уз анализу могућих загушења на интерној мрежи и прекограничним водовима.

Користећи искуство у припреми претходних шест индикативних планова, НОС БиХ је за израду Индикативног плана

² Први Европски план развоја преносне мреже за наредних десет година ЕНТСО-Е је објавио 5. јула 2012. године, након двогодишњег рада. Агенција за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР) свој мишљење о овом TYNDP објавила је 5. септембра 2012. године.

развоја производње за период од 2013. до 2022. године обезбиједио квалитетне улазне податке, којим се план не само временски помјерио за једну годину, већ и ажурирао и побољшао. У изради Индикативног плана коришћена је студија “Анализа интеграције вјетроелектрана у електро-енергетски систем и тржишна правила” која је омогућила доношење одговарајућих приједлога и закључака у вези динамичког плана изградње вјетроелектрана у БиХ. Претходно обављена јавна расправа о Индикативном плану је потврдила дате прогнозе потрошње, нових производних капацитета и биланса снаге и енергије на преносној мрежи.

Анализирајући реализацију претходних Индикативних планова може се закључити да су били врло амбициозни у погледу изградње нових производних капацитета. Међутим, у протеклом периоду није почела изградња нити једног новог производног капацитета са планираном динамиком.

Биланси снаге и енергије за наредних десет година упућују на неопходност да се што прије почне са реализацијом планиране динамике изградње нових производних капацитета. Уколико дође до даљег пролонгирања рокова пуштања у погон нових производних капацитета, реална могућност је да Босна и Херцеговина буде суочена са недостајућом производњом у односу на укупну потрошњу електричне енергије у БиХ.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у мају 2012. године донијела Одлуку о одобрењу Индикативног плана развоја производње за период 2013 – 2022. године. Одлука је, у складу са измијењеном динамиком утврђивања и одобравања Индикативног плана дефинисаном у Мрежном кодексу, донесена три мјесеца раније у односу на праксу из претходних година, у циљу благовременог обезбјеђења неопходних података за даље активности на планирању развоја, а посебно утврђивања *Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период.

Закључак о прихватању “Процјене граничне снаге интеграције вјетроелектрана за прикључак на преносну мрежу”

Значај климатских промјена, проблематика стакленичких гасова и глобално загријавање намећу потребу већег коришћења обновљивих извора електричне енергије. Међутим, интеграцију обновљивих извора у електро-енергетски систем у великој мјери прате проблеми које носе тзв. неуправљиви извори, међу којима се нарочито истичу вјетроелектране. Због природе њиховог рада оне негативно утичу на регулацијске перформансе система, па је неопходно обезбиједити повећану секундарну резерву како би се компензовале нежељене варијације снаге узроковане промјенљивим интензитетом вјетра.

Уважавајући број присутних захтјева за изградњу вјетроелектрана и ограничења због регулацијских могућности електроенергетског система БиХ, ДЕРК је у сарадњи са НОС-ом БиХ иницирао израду студије “Анализа интеграције вјетроелектрана у електроенергетски систем и тржишна правила”. Полазећи од налаза студије, НОС БиХ је припремио, а ДЕРК закључком из априла 2012. године, прихватио докуменат *Пројекат граничне снаге интеграције вјетроелектрана за прикључак на преносну мрежу*. Према овом документу за прикључак на преносну мрежу БиХ може се одобрити износ инсталисане снаге вјетроелектрана до 350 MW до 2019. године.

Прихваћени докуменат је потакнуо спровођење додатних активности надлежних органа на деблокарању застоја у поступцима издавања неопходних дозвола потенцијалним инвеститорима за изградњу и прикључење вјетроелектрана у БиХ.

За очекивати је да ће Одлука Министарског савјета Енергетске заједнице из октобра 2012. године о укључењу нове Директиве 2009/28/ЕЦ о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора у правној тековини Енергетске заједнице, њена транспозиција у домаћи законски оквир као и имплементација у пракси, дати нови подстрек коришћењу енергије из обновљивих извора у Босни и Херцеговини.

Активности у вези одобравања нових Тржишних правила

Тржишним правилима уређују се односи између НОС-а БиХ и лиценцираних учесника на тржишту електричне енергије. Правила дефинишу учеснике и обим њихових активности, као и комерцијалне односе на електроенергетском тржишту. Тржишним правилима се дефинише и начин на који НОС БиХ извршава своје обавезе, а које се односе на управљање и рад механизма за балансирање, управљање споразумима за набавку помоћних услуга, обезбјеђење података за поравнање енергетских трансакција (комерцијална мјерења), контролу, праћење и компензације нежељених одступања са спољним контролним зонама, испоставу рачуна за помоћне услуге и балансирање и др.

Прва Тржишна правила припремљена су и одобрена 2006. године. С обзиром на регионалне промјене у области коју регулишу ова правила, покренут је поступак припреме нових Тржишних правила. У ту сврху су прибављени и коментари одговарајућег Техничког комитета. Тржишна правила су изузетно захтјеван технички докуменат који укључује основни концепт редизајнирања тржишта, законодавно-правни регулаторни оквир уређења тржишта, техничке предуслове за функционисање тржишта и наводи низ процедура којима треба уредити техничке и комерцијалне односе међу учесницима на тржишту. Приједлог Тржишних правила достављен ДЕРК-у у мају 2012. године, није одобрен.

3.3 Поступци издавања лиценци

Током 2012. године ДЕРК је издао једанаест лиценци за различите дјелатности у електроенергетском сектору, а у вријеме израде овог Извјештаја, интензивно ради на рјешавању још шест поднијетих захтјева.

Због истека рока важења претходно издатих *привремених* двогодишњих лиценци проведени су поступци и издате *нове* лиценце са периодом важења од пет година, у дјелатности међународне трговине власницима досадашњих привремених лиценци:

- “Repower Adria” д.о.о. Сарајево (јануар 2012.), и
- “ХСЕ БХ” д.о.о. Сарајево (октобар 2012.).

Такође, лиценце на период важења од пет година су обновила и три електропривредна предузећа:

- МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће, а.д. Требиње (децембар 2012.),
- ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар (децембар 2012.), и
- ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево (децембар 2012.).

Привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом су такође додијелене и субјектима који се први пут појављују са захтјевима:

- ЧЕЗ БиХ д.о.о. Сарајево (фебруар 2012.),
- “КТГ Зеница” д.о.о. Зеница (април 2012.),
- “COMSAR ENERGY TRADING” д.о.о. Бања Лука (јуни 2012.),
- EL-EN SOLUTIONS д.о.о. Бања Лука (октобар 2012.), и
- Ахро ВН д.о.о. Сарајево (новембар 2012.).

Лиценцу за обављање дјелатности независног оператора система је обновио и “Независни оператор система у Босни и Херцеговини” Сарајево, на период важења од седам година.

У току су поступци на обради захтјева за издавање лиценци:

- за међународну трговину: “PETROL ВН OIL COMPANY” д.о.о. Сарајево, “ENERGY FINANCING TEAM” д.о.о. Требиње и PROFECTIO ENERGIJA д.о.о. Широки Бријег,
- за обављање дјелатности преноса електричне енергије: “Електропренос Босне и Херцеговине”, а.д. Бања Лука,
- за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ: ЈП “Комунално Брчко” д.о.о. Брчко Дистрикт БиХ, и

- за обављање дјелатности снабдијевања електричном енергијом неквалификованих купаца у Брчко Дистрикту БиХ: ЈП “Комунално Брчко” д.о.о. Брчко Дистрикт БиХ.

Као власници лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, регистровани су и ЕЗПАДА д.о.о. Чапљина, “ГЕН-И” д.о.о. Сарајево, “Руднап” д.о.о. Бања Лука, “Интеренерго” д.о.о. Сарајево, “КОРЛЕА” д.о.о. Мостар, “Alpic Energija BH” д.о.о. Сарајево, те “АЛУМИНИЈ” д.д. Мостар и “Б.С.И.” д.о.о. Јајце (увоз електричне енергије за сопствене потребе).

“Електропренос Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука је сваке године па и ове у односу на стање претходне године ажурирао и пријављивао промјене у Прегледима објеката које користи у обављању дјелатности преноса електричне енергије, као и у Прегледима далековода који нису у власништву Електропреноса БиХ и нису у функцији преноса електричне енергије у БиХ, о чему је ДЕРК у априлу 2012. године донио одговарајуће закључке.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Током године ДЕРК прати усклађеност дјеловања лиценцираних субјеката са прописаним условима коришћења лиценци, прије свега надзором регулисаних дјелатности које обављају НОС БиХ, Електропренос БиХ и ЈП “Комунално Брчко”. Праћење активности врши се анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе сви лиценцирани субјекти, као и путем посјета власницима лиценци, са или без најаве. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају непосредан увид у њихове документе и активности, као и извођење комплекснијих анализа рада и финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа.

У складу са донесеним закључцима обављене су посјете регулисаним субјектима у функцији регулаторног надзора, и то:

- ЈП “Комунално Брчко”,
- “Независни оператор система у Босни и Херцеговини”, и
- “Електропренос Босне и Херцеговине”

Прва посјета у функцији регулаторног надзора власнику привремене лиценце за обављање дјелатности дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом ЈП “Комунално Брчко”

је обављена у јуну 2012. године. Том приликом власнику лиценце је нарочито наглашена неопходност испуњавања обавеза које се односе на рачуноводствено раздвајање дјелатности које нису везане за електроенергетски сектор, те обавеза да се сви приходи по основу рада Радне јединице *Електродистрибуција* адекватно евидентирају, одвојено од прихода које предузеће остварује својим другим дјелатностима (производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, те прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада). Наглашена је обавеза регулисања власничких односа над основним средствима у функцији дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом, а рјешавање овог питања је затражено и од Владе Брчко Дистрикта БиХ. Власнику лиценце је сугерисано доношење дугорочног плана инвестиција који би садржавао и начин обезбјеђења неопходних финансијских средстава. Регулисани субјекат је упозорен због уоченог значајног повећања трошкова радне снаге. Ови трошкови, који су други по величини у укупној структури трошкова предузећа, биће у фокусу регулаторног надзора и у наредном периоду. Комуналном Брчко је наложено да евиденцију показатеља континуитета испоруке и комерцијалног квалитета води у складу са *Општим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом Брчко Дистрикта БиХ*.

Посјете Електропреносу БиХ и НОС-у БиХ у функцији регулаторног надзора су обављене у септембру 2012. године. Након анализе извјештаја и прикупљене документације донесени су одговарајући закључци.

Од чланова Управе и Управног одбора НОС-а БиХ је затражено да се стриктно придржавају оквира одобрених трошкова, те да предузму све потребне мјере за унапређење управљања трошковима и расходима компаније, а посебно трошковима радне снаге. НОС-у БиХ је наложено и да достави детаљне информације о начину обезбјеђења прекограничних преносних капацитета у одређеним случајевима, информацију о процедури за помоћне услуге, достављање мјесечних извјештаја о раду *Пројектне компаније Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе*. НОС БиХ је задужен да у сарадњи са електропривредама смањи нежељена одступања у ЕНТСО-Е контролном блоку у којем партиципирају Словенија, Хрватска и Босна и Херцеговина (СХБ блок).

Електропреносу БиХ је наложено да без одлагања проведе активности на доношењу Дугорочног плана развоја преносне мреже и Годишњег плана инвестиција, као и достави информацију о активностима предузетим на орочавању дијела готовинских средстава, о спровођењу инвестиционих

активности у ситуацији када не постоје одобрени планови развоја. По закључцима обављеног регулаторног надзора, Електропренос БиХ треба да заврши активности на усвајању својих докумената потребних за примјену Правилника о прикључку, да сачини потпуну и свеобухватну анализу одређених погонских догађаја, да константно унапређује квалитет снабдијевања, те да НОС-у БиХ обезбиједи приступ даљинском читању бројила и са оних локација са којих то досада није било омогућено.

И 2012. година је била година у којој се функционисање Компаније одвијало уз бројне проблеме. Почетком године, на ванредно одржаној Скупштини акционара/дионичара, договорени општи принципи о инвестирању у преносну мрежу, о броју и структури запослених у Компанији, о начину доношења одлука Управе и Управног одбора Компаније, о вођењу политике Компаније, о питању ревизије Статута и других интерних аката Компаније, те о питању избора руководећих људи у Управи и Управном одбору Компаније, требало је да допринесу етапном превазилажењу евидентних проблема. Због неслагања између чланова, како Управе тако и Управног одбора, нити један од закључака Скупштине акционара/дионичара није проведен у пракси.

Још једном је ДЕРК имао разлоге да забринутост стањем и блокадама у раду Компаније понови и потенцира Министарству спољне трговине и економских односа БиХ – креатору политике у погледу електропреносног система у Босни и Херцеговини, као и ентитетским владама – власницима, односно члановима Скупштине акционара/дионичара Електропреноса БиХ.

3.5 Технички аспект рада електроенергетског система

Електроенергетски систем БиХ је у току године радио стабилно са изузетком фебруара када су се појавили значајни проблеми усљед временских неприлика. Наиме, због изузетно обилних сњежних падавина пропраћених веома ниским температурама је долазило до већег броја кварова на преносној мрежи.

Подаци о неиспорученој електричној енергији (ENS) усљед непланираних прекида снабдијевања ($ENS_{\text{непл}}$), као и неиспорученој електричној енергији усљед планираних прекида ($ENS_{\text{пл}}$) у ЕЕС БиХ за период од 2009. до 2012. године дати су у табели 1. Учешће фебруара у параметру $ENS_{\text{непл}}$ (укупна неиспоручена енергија усљед квара) за 2012. годину износи 72% од укупног годишњег износа параметра $ENS_{\text{непл}}$.

Табела 1. Неиспоручена електрична енергија усљед застоја на преносној мрежи

	2008		2009		2010		2011		2012	
	MWh	мин	MWh	мин	MWh	мин	MWh	мин	MWh	мин
ENS _{непл}	1.526,60	17.642	1.570,86	17.683	1.340,79	22.865	906,80	14.593	2.499,08	110.506
ENS _{пл}	2.991,66	40.241	2.252,23	35.225	2.042,28	33.842	2.106,92	36.032	1.081,15	47.807
Укупно	4.518,26	57.883	3.823,09	52.908	3.383,07	56.707	3.013,72	50.625	3.580,23	158.313

Табела 2: Просјечно вријеме прекида на ВН преносној мрежи по мјесецима (мин)

мјесец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₁	0,7698	0,6631	1,9833	10,9127	8,3742	10,6196	13,6533	4,2118	17,9519	15,3561	5,7561	6,4662
AIT ₂₀₁₂	1,7559	66,6730	0,9586	10,4317	11,5640	5,8708	5,6832	4,4618	13,2911	11,3357	12,6825	3,4717

Проблеми у раду електропреносног система током фебруара 2012. године лако су уочљиви у табели 2, која садржи податке о континуитету напајања, односно просјечно трајање прекида на високонапонској преносној мрежи АИТ (енг. *Average Interrupted Time*).

Узимајући у обзир обим и врсту кварова као и временске околности у којима су кварови отклањани, Електропренос БиХ је на квалитетан начин одговорио изазовима које су донијели изузетно неповољни временски услови. У условима поремећене безбједности рада система и безбједности снабдијевања, функционисање ПХЕ Чапљина у пумпном и производном режиму је дало изузетан допринос очувању техничке стабилности. У 2012. години ПХЕ Чапљина је са преносне мреже преузела 67,26 GWh, а предала 288 GWh.

Поред тога, ради опште безбједности и гашења великих шумских пожара широм БиХ током љетних мјесеци, била су неопходна искључења појединих далековода, која су имала минималне посљедице на испоруку електричне енергије крајњим купцима.

Током године дешавало се неколико испада који су могли резултирати значајнијим угрожавањем стабилности рада електроенергетског система БиХ. Најзначајнији догађај ове врсте је забиљежен 26. августа 2012. године, када је дошло до истовременог испада неколико далековода на напонском нивоу 400 kV и 220 kV, трансформатора 400/x kV, као и већег броја трафостаница на 110 kV напонском нивоу. Електропренос БиХ и НОС БиХ су посебно анализирали и овај квар, и предузели потребне активности како би се предуприједиле овакве и сличне појаве у систему.

У електроенергетском систему БиХ, током цијеле 2012. године су регистровани напони изнад дозвољених вријед-

ности, првенствено на 400 kV мрежи, а затим и на 220 kV мрежи. Напони на 110 kV мрежи су били у оквиру дозвољених граница првенствено захваљујући успјешној регулацији трансформатора 110/x kV под оптерећењем.

Основни узрок настанка и трајања превисоких напона су слабо оптерећени 400 kV далеководи, како истиче студија “Техноекономски аспекти регулације напона као помоћне (системске) услуге – идентификација и санација недозвољених напона на преносној мрежи БиХ”. Појава превисоких напона може за посљедицу имати скраћење радног вијека опреме и постројења чиме се повећавају трошкови одржавања, а у неким случајевима и инвестициони трошкови. Наведена студија даје преглед могућих рјешења, те је потребно наставити активности како би се предуприједили негативни ефекти појаве високих напона на преносној мрежи.

Стање преносне мреже у току 2012. године је остало непромијењено у односу на претходну годину, јер нови далеководи или трансформатори нису пуштани у погон.

Укратко, може се констатовати да је систем одговорио бројним захтјевима, односно да је свим корисницима система омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета, а произвођачима реализација планираног биланса производње.

Табела 3: SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу

	2008	2009	2010	2011	2012
SAIFI Планирани застоји	2,49	1,89	2,06	0,90	0,87
SAIFI Непланирани застоји	1,58	1,73	1,00	0,94	1,16
Укупно	4,07	3,62	3,06	1,84	2,03
SAIDI Планирани застоји (мин/купцу)	503,58	324,46	213,07	142,69	146,62
SAIDI Непланирани застоји (мин/купцу)	103,03	77,14	94,17	52,00	142,24
Укупно (мин/купцу)	606,60	401,6	307,24	194,69	288,87

Табела 4: SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу укључујући и испаде СН одвода узрокованих застојима у дистрибутивној мрежи

	2008	2009	2010	2011	2012
SAIFI Планирани застоји	6,18	6,16	7,08	4,93	4,27
SAIFI Непланирани застоји	11,99	11,85	10,04	9,07	8,53
Укупно	18,17	18,01	17,12	14,00	12,80
SAIDI Планирани застоји (мин/купцу)	847,61	810,02	533,78	516,17	393,93
SAIDI Непланирани застоји (мин/купцу)	877,17	661,66	742,87	459,32	729,96
Укупно (мин/купцу)	1.724,78	1.471,68	1.276,65	975,49	1123,90

Квалитет рада електроенергетског система прати се анализом података Електропреноса БиХ о техничким аспектима рада преносног система, који се поред показатеља континуитета напајања потрошача ENS и АИТ исказују и показатељима SAIFI и SAIDI.

Показатељи типа SAIFI и SAIDI се добијају праћењем броја и трајања застоја у Електропреносовим објектима, који су за посљедицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте.

У табелама 3 и 4 презентовани су показатељи типа SAIFI и SAIDI за претходних пет година. Табела 3 узима у обзир само застоје узроковане дешавањима на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ, а табела 4 и застоје СН одвода у Електропреносовим трафо станицама узрокованих дешавањима у дистрибутивној мрежи. Показатељи су знатно неповољнији у табели 4, с обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже која је у пракси чешће подложна различитим врстама кварова.

SAIFI (енг. System Average Interruption Frequency Index) означава просјечан број прекида напајања по купцу током године

SAIDI (енг. System Average Interruption Duration Index) означава просјечно трајање прекида напајања у минутама по купцу током године

ENS (енг. Energy Not Supplied) – неиспоручена електрична енергија

3.6 Поступци одређивања тарифа

Поступци одређивања тарифа за услуге преноса електричне енергије и тарифа за рад независног оператора система окончани у 2012. години

Поступак одређивања тарифа за услуге преноса електричне енергије је покренут на иницијативу ДЕРК-а у новембру 2011. године, а окончан је доношењем одлуке о тарифи у априлу 2012. године. Значај доношења ове одлуке огледа се у примјени новог концепта тарифирања услуга преноса према измијењеној *Методологији за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге – Пречишћени текст* (у даљем тексту: *Тарифна методологија*) након усклађивања са Уредбом 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године, о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

У суштини се овај пропис односи на забрану тарифирања преносних токова који настају као посљедица прекограничних трговачких трансакција, јер се ови токови третирају у оквиру Механизма компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам – енг. *Inter TSO Compensation*), што је детаљније описивано у ранијим годишњим извјештајима о раду ДЕРК-а. ИТЦ механизам на мјесечном нивоу прецизно разрађује енергетске и финансијске аспекте прекограничних токова и даје финансијске позиције за све европске земље, односно оперatore преносног система.

Нова тарифа је у основи донијела снижење цијена услуга преноса електричне енергије и смањење висине прихода Електропреноса БиХ, а што је у складу са оперативним трошковима које ова Компанија остварује у условима смањених активности због блокада у раду, повећањем прихода по другим основама и снижавањем планираног износа добити чију висину одређује регулатор.

Поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и помоћне услуге је покренут на иницијативу регулисаног субјекта у новембру 2011. године, а окончан доношењем одговарајуће одлуке у априлу 2012. године. И у овом случају је примијењен концепт тарифирања услуга према измијењеној Тарифној методологији.

Уочава се да независни оператор система остварује стабилне расходе и поред израженог раста трошкова из основа међународне сарадње, а који се у највећој мјери односе на чланарине у међународним удружењима и рад у њиховим радним групама. Интензивирање рад на међународном плану је последица све већег степена интеграције европских енергетских мрежа и система.

Поступак одређивања тарифа за рад независног оператора система и помоћне услуге покренут у 2012. години

У складу са законом прописаном обавезом да сваке године подноси на увид захтјеве за приходе и расходе за наредну годину, као и трошкове које намјерава зарачунати по својим тарифама за рад система, НОС БиХ је и у новембру 2012. године поднио такав захтјев у оквиру којег је предочио и образложио планиране приходе, расходе и трошкове за 2013. годину.

Иако је за чланове ДЕРК-а захтјев у цјелини био прихватљив, због различитих ставова о висини појединих трошковних категорија, доношење одлуке је пролонгирано. ДЕРК планира да у оквиру тарифног поступка обави додатне анализе, те да до краја јануара 2013. године одобри потребан приход за рад регулисане компаније и утврди тарифу.

Свјесна свих недостатака постојећег модела у пружању помоћних услуга, Комисија је одлучила током 2013. године подузети активности које ће унаприједити овај изузетно важан сегмент рада електроенергетског система и, до тада, продужити примјену раније донијете Одлуке о одређивању тарифа за пружање помоћних услуга.

3.7 Тржиште електричне енергије

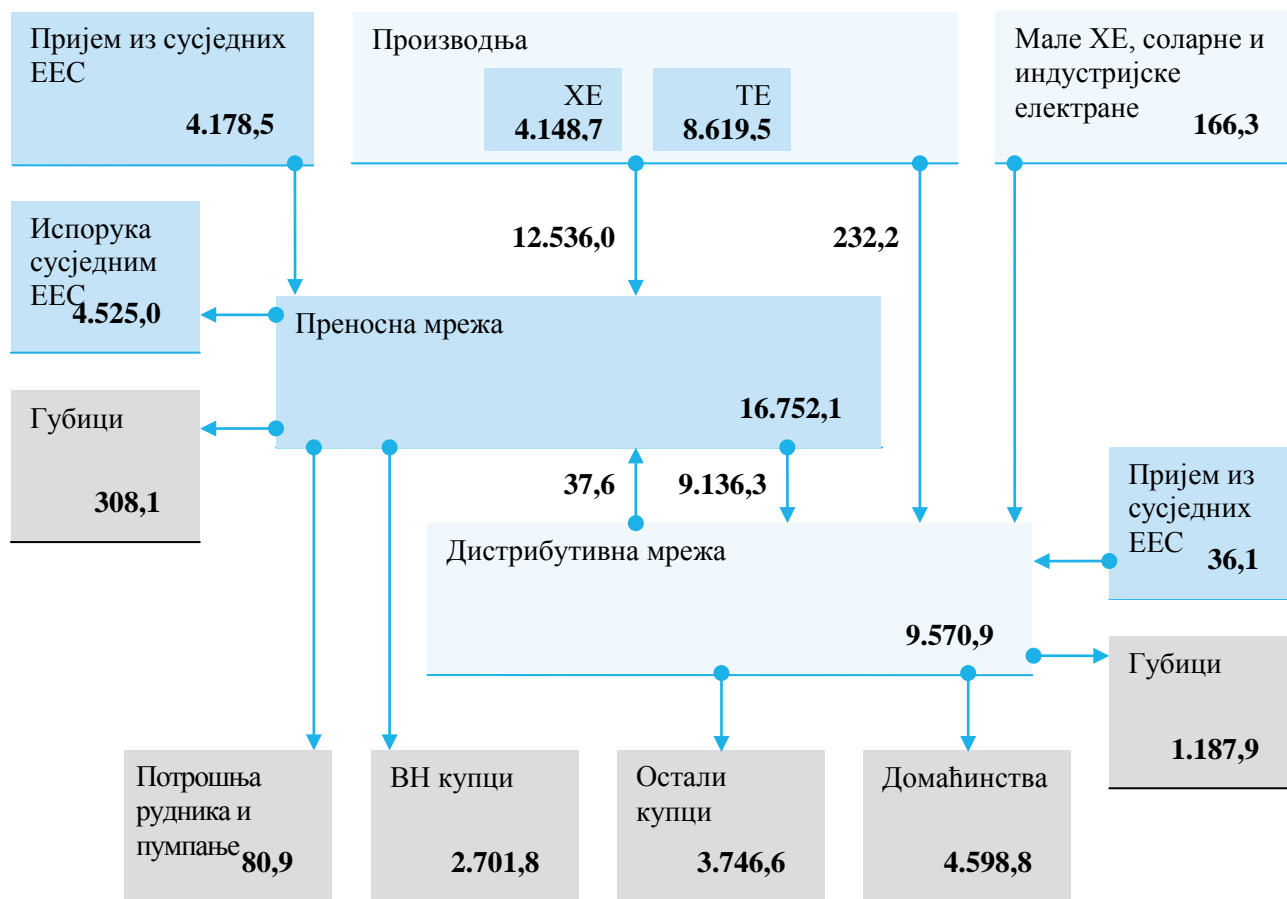
Енергетски показатељи

Електроенергетски сектор БиХ током 2012. године функционисао је уз неповољне хидролошке услове који су били присутни и у претходној години. Производња електричне енергије у хидроелектранама је износила свега 4.149 GWh, што је 4,1% мање него 2011. године. Производња термоелектрана је износила 8.620 GWh и смањена је за 10,1% у односу на остварење у претходној години, због ниже расположивости производних јединица узроковане непланираним и планираним застојима (редовни ремонти, реконструкције). Производња малих хидроелектрана и соларних електрана је износила 162,5 GWh, а индустријских електрана 3,8 GWh.

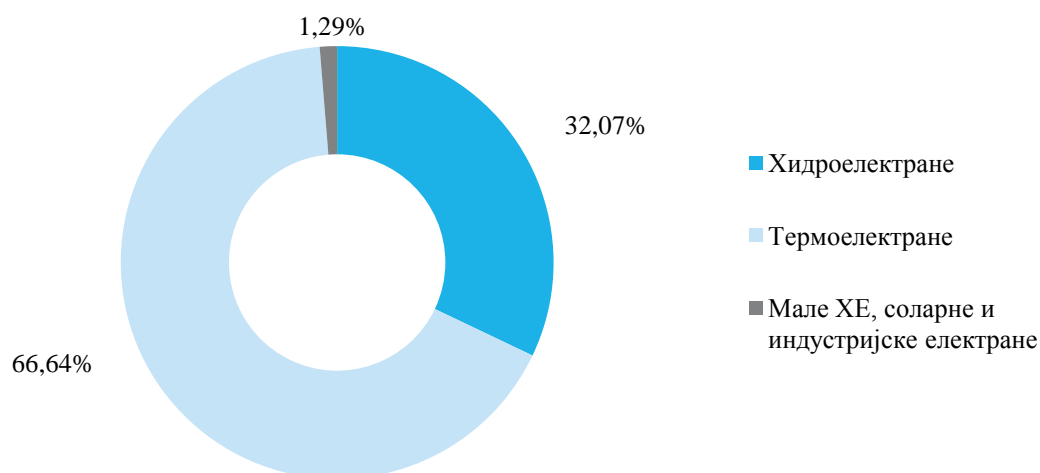
Током 2012. године је почео рад првих соларних електрана у Босни и Херцеговини, уз остварену производњу од 261 MWh. Иако је задњих година присутна снажна експанзија у изградњи обновљивих извора, њихова производња је још увијек скромна и у 2012. години је износила 1,3% од укупне производње.

Укупна производња свих електрана је била 12.935 GWh, што је смањење од 7,9% у односу на 2011. годину. У претходних

Слика 1. Остварене билансне величине у 2012. години (GWh)

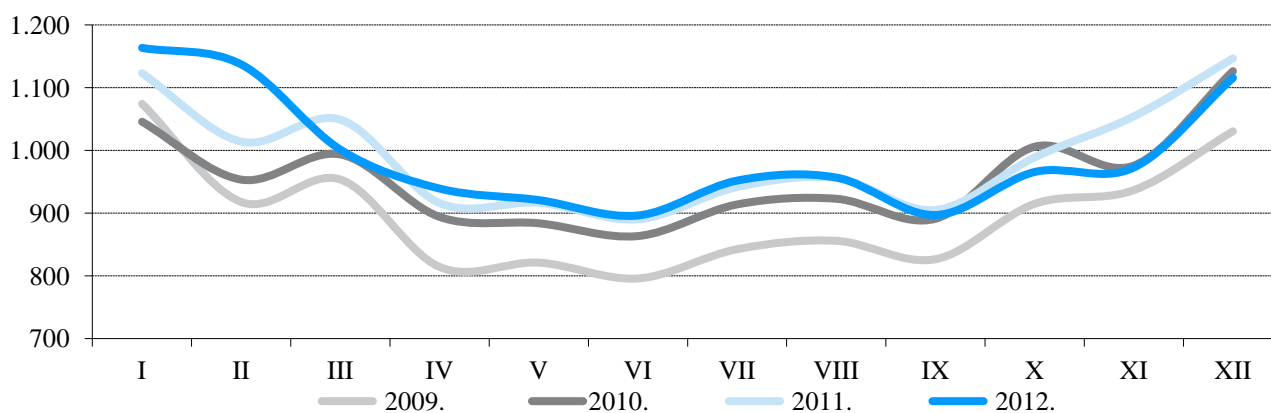
Слика 2. Структура производње електричне енергије у БиХ у 2012. години

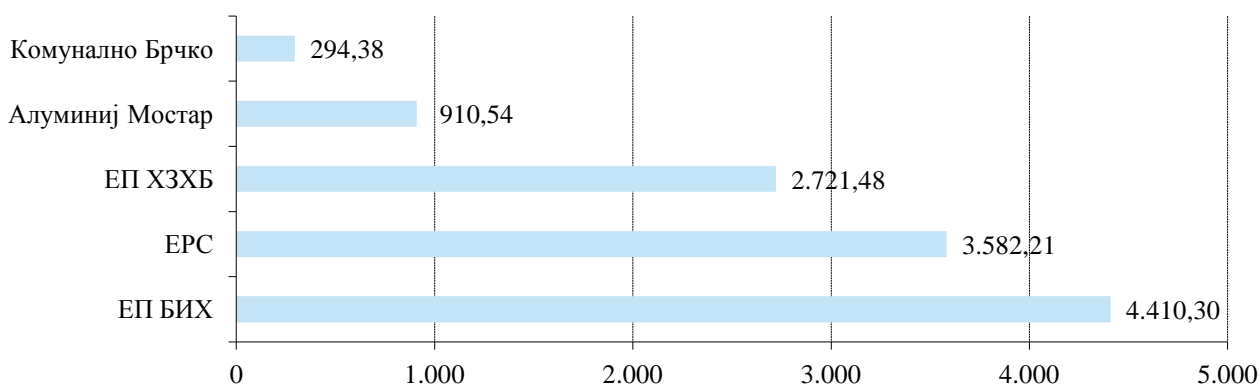
седам година мања производња од ове је забиљежена само 2007. године. Билансне електроенергетске величине остварене у 2012. години прегледно су приказане на слици 1, а процентуално учешће, односно структура производње на слици 2.

Повећање укупне потрошње је износило 0,3% при чему је потрошња купаца прикључених на мрежу преноса забиљежила

Слика 3. Енергија преузета у БиХ са преносне мреже – мјесечни подаци (GWh)

Слика 4. Енергија преузета са преносне мреже у 2012. години, по субјектима (GWh)

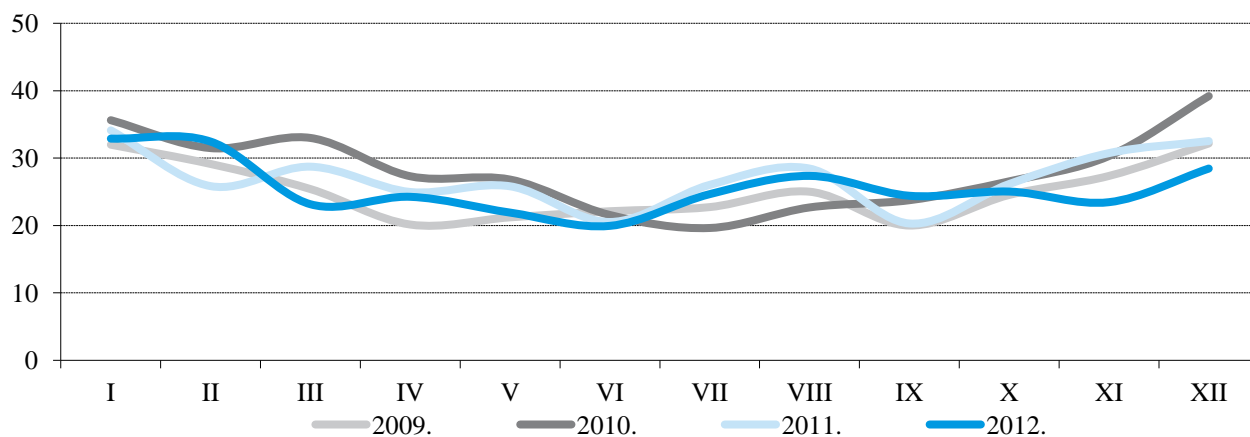

пад од 2%, док је дистрибутивна потрошња повећана 0,6% у односу на претходну годину.

Преузимање електричне енергије са преносне мреже је износило 11.919 GWh што је повећање од 0,1% у односу на 2011. годину. Подаци о енергији преузетој са преносне мреже приказани су на слици 3, по мјесецима, те на слици 4, по субјектима. Максимално оптерећење електроенергетског система у 2012. години је износило 2.143 MW, а забиљежено је 10. фебруара 2012. године у 19 сати. Овим није превазиђено максимално оптерећење од 2.173 MW које представља историјски рекорд, а забиљежено је 31. децембра 2010. године у 18 сати.

Настављају се позитивни трендови када су у питању губици електричне енергије на преносној и дистрибутивној мрежи. Преносни губици су износили 308 GWh, односно 1,84% у односу на укупну енергију на преносној мрежи и у апсолутном износу мањи су за 4,9% у односу на претходну годину, што је директна посљедица смањене производње и прекограничних токова. Подаци о мјесечним губицима на мрежи преноса приказани су на слици 5. Дистрибутивни губици су такође смањени и износили су 1.188 GWh или 12,5% у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у претходних двадесет година.

Слика 5. Мјесечни губици на мрежи преноса (GWh)

Тржиште електричне енергије у региону

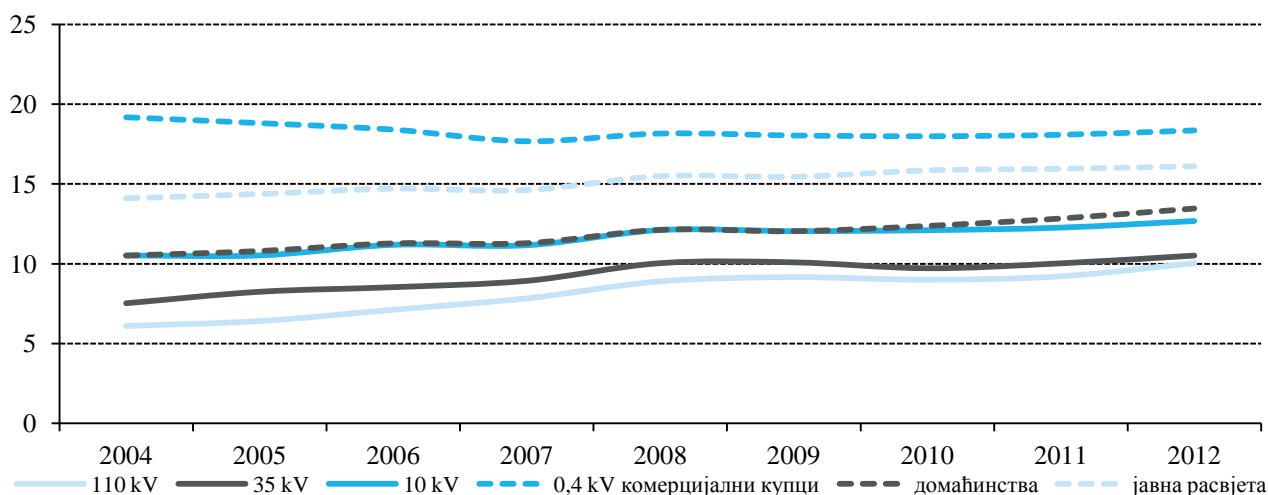
У 2012. години на регионалном тржишту је била присутна врло умјерена динамика, сем у фебруару, када је због обилних сњежних падавина и ниских температура, забиљежен знатан пораст потрошње, а истовремено су се због таквих временских услова јавили проблеми у производњи. У таквој ситуацији почетком фебруара, дошло је до наглог пораста цијена на тржишту, који је ипак потрајао само неколико дана. Током осталог дијела године цијене су биле стабилне и кретале се у распону од 50 до 55 €/MWh. Иако су током већег дијела године владале неповољне хидролошке прилике, то се није у значајнијој мјери

одразило на тржишне цијене у југоисточној Европи, а разлози се могу тражити у стагнирању и смањењу потрошње у земљама региона, обимној понуди на тржишту из земаља које имају значајан удио производње из нуклеарних електрана и термоелектрана (Украјина, Бугарска), те растућем удјелу енергије из обновљивих извора, у првом реду вјетроелектрана.

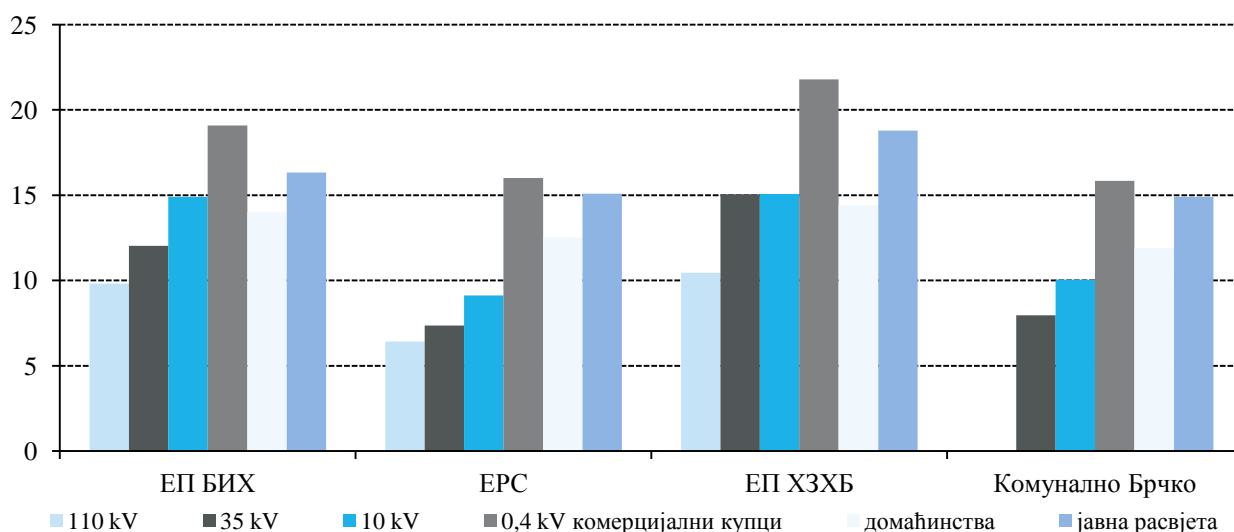
Тржиште електричне енергије у БиХ

Настављен је пораст потрошње електричне енергије у Босни и Херцеговини, мада у скромном износу од 0,3%, за разлику од пораста годину раније када је износио 2,7%. Укупна потрошња је износила 12.624 GWh. Купци прикључени на преносну мрежу преузели су 2.702 GWh или 2% мање, а купци на дистрибутивној мрежи 9.533 GWh, што је 0,6% више него претходне године. Од овог износа 1.188 GWh односи се на губитке дистрибуције, а 8.345 GWh на преузимање крајњих купаца. Укупна продаја купцима у БиХ је повећана 0,4% и износила је 11.047 GWh. Просјечна продајна цијена за тарифне купце и купце које снабдијевају јавни, односно додијелени снабдјевачи је износила 13,43 фенинга/kWh. Укупна вриједност продаје овим купцима је износила 1,361 милијарди КМ и повећана је за 62 милиона КМ (4,8%) у односу на 2011. годину. Просјечна продајна цијена је повећана 4,7%. Просјечна продајна цијена за домаћинства је порасла 4,9% и износи 13,46 фенинга/kWh. Почетком 2012. години повећане су тарифе за купце електричне енергије које снабдијева Електропривреда ХЗХБ, док су нешто раније, средином 2011. године, повећане тарифе за купце које снабдијева Електропривреда БиХ. Кретање просјечно остварених цијена електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини је приказано на слици 6, а на слици 7. дате су просјечне цијене електричне енергије у електропривредама по категоријама купаца у 2012. години.

Слика 6. Просјечне цијене електричне енергије по категоријама купаца, без ПДВ (фенинг/kWh)

Слика 7. Просјечне цијене електричне енергије у електропривредама, без ПДВ (фенинг/kWh)

Укупни пословни резултати компанија у сектору се нису ни могли промијенити у односу на резултате из 2011. године, с обзиром на околности које су пратиле производњу у хидроелектранама. Неповољна хидролошка ситуација се поново негативно одразила на пословање ЕП ХЗХБ, док су ЕП БиХ и ЕРС били суочени са смањеним извозним могућностима. У таквој ситуацији Електропренос БиХ је забиљежио стабилно профитабилно пословање на нивоу досадашњих стандардних остварења.

Током 2012. године на малопродајном тржишту су се десили одређени помаци. Ове промјене се огледају првенствено у одлукама надлежних регулаторних комисија да се више не доносе тарифни ставови за купце у оним категоријама потрошње које према прихваћеној и важећој легислативи о отварању тржишта, више не могу бити регулисане. У складу с тим од почетка године, на снази је одлука ДЕРК-а којом су одређени тарифни ставови само за категорију домаћинства у Брчко Дистрикту БиХ, док се купци из осталих категорија потрошње снабдијевају по цијенама које је одредио додијељени снабдјевач “Комунално Брчко”. Средином године ФЕРК и РЕРС су укинули регулацију тарифа за купце прикључене на преносну мрежу, док ће се за остале купце напуштање регулације цијена за крајње купце одвијати нешто споријим темпом у складу са прелазним периодом који су дефинисали ови регулатори.

Број купаца електричне енергије у БиХ се континуирано повећава и крајем 2012. године је достигао укупан број од 1,476 милиона. При томе се укупан број купаца током године повећао за 16.310, од тога у категорији домаћинства за 14.615. Број купаца по снабдјевачима у БиХ је приказан у табели 5.

У 2012. години на тржишту се једино снабдијевао Алуминиј Мостар, који је 47,3% своје потрошње задовољио набавком 910,54 GWh (већим дијелом из увоза, а мањим дијелом на

Табела 5. Број купаца електричне енергије по снабдјевачима у БиХ

	110 kV	35 kV	10 kV	Остала потрошња	Домаћинства	Јавна расвјета	Укупно
Електропривреда БиХ	5	46	714	59.003	652.102	3.546	715.416
Електропривреда РС	8	32	777	34.762	498.890	1.000	535.469
Електропривреда ХЗХБ	3	3	160	14.684	172.416	1.659	188.925
Комунално Брчко		1	18	4.223	31.485	397	36.124
<i>Укупно</i>	16	82	1.669	112.672	1.354.893	6.602	1.475.934

домаћем тржишту). Тиме су набавке на тржишту чиниле 8,2% од укупне енергије коју су преузели крајњи купци у Босни и Херцеговини.

Прекогранична трговина

У 2012. години је значајно смањен обим прекограничне трговине у односу на претходну годину због смањења производње, па су највећи извозници ЕП БиХ и ЕРС имали минималне количине вишкова електричне енергије расположивих за извоз. Укупан извоз је износио 1.569 GWh, што је смањење од 39,5% у односу на 2011. годину. Укупно 13 субјеката је у 2012. години извозило електричну енергију, а по обиму на првом мјесту је компанија ГЕН-И са 344 GWh (слика 9).

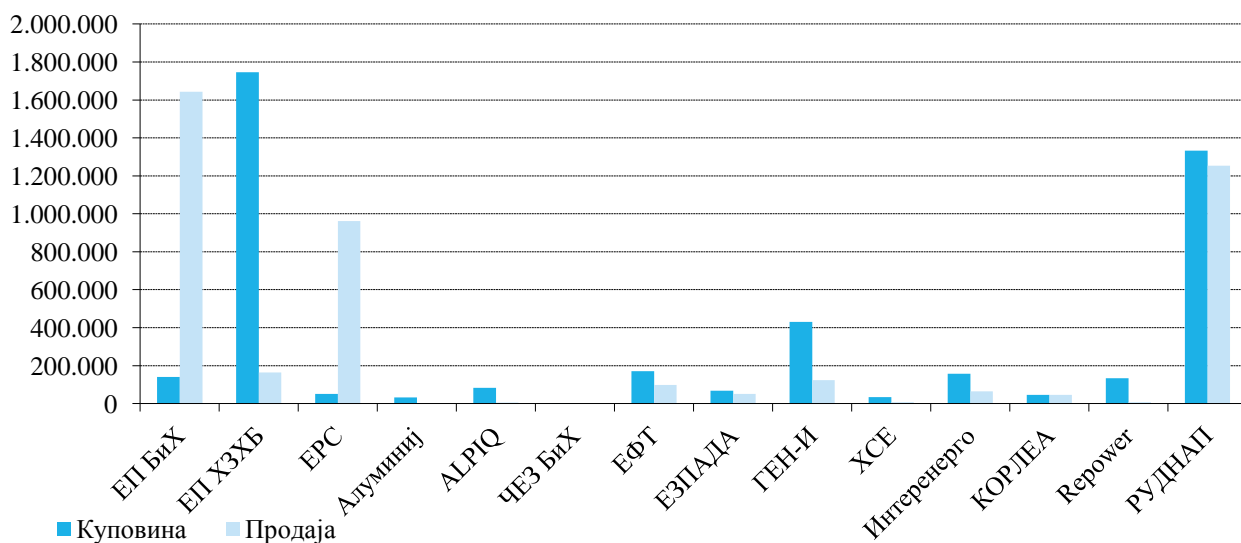
Обим прекограничне размјене је традиционално највећи са Хрватском, а затим са Црном Гором, а најмањи са Србијом (табела 6). Познато је да Хрватска и Црна Гора имају знатне билансне дефиците, и налазе се на позицији увозних лидера и у регионалним размјерама.

Табела 6. Прекогранична трговина по границама, укључујући регистровани транзит (GWh)

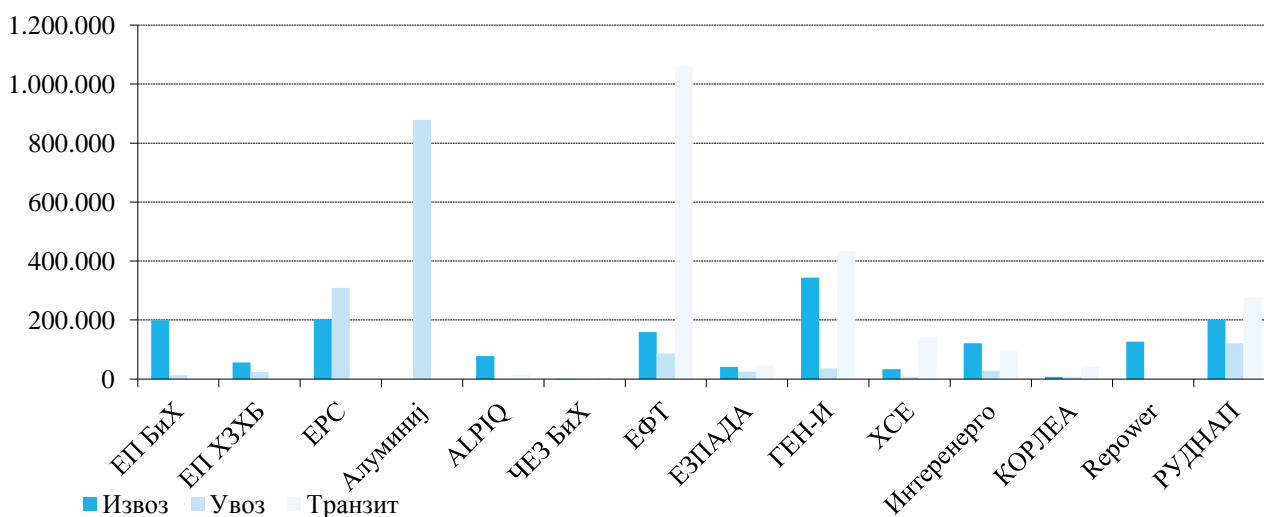
Земља	Извоз	Увоз
Хрватска	1.317,0	2.338,1
Србија	634,5	848,3
Црна Гора	1.734,9	164,7
<i>Укупно</i>	3.686,4	3.351,1

Увоз електричне енергије је износио 1.245 GWh, а највећи увозник је као и ранијих година био Алуминиј Мостар са количином 878 GWh које је увезао за сопствене потребе. У активностима увоза електричне енергије било је активно 13

Слика 8. Преглед трговања у БиХ по субјектима у 2012. години (MWh)

Слика 9. Преглед прекограничних трансакција по субјектима у 2012. години (MWh)

субјеката, а иза Алуминија највећи увозник је био Руднап са 121 GWh. Током 2012. године је регистрован транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ у износу од 2.111 GWh што је смањење од 9,6% у односу на претходну годину. Транзитни токови су значајни јер се на основу њихове величине одређује приход сваке од земаља које учествују у Механизму компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам), што је детаљније описивано у ранијим годишњим извјештајима о раду ДЕРК-а. Укупан приход који је Босна и Херцеговина остварила у првих шест мјесеци 2012. године износи 2.965.092 КМ, док је за цијелу 2011. годину износио 5.489.899 КМ.

Од 2010. године НОС БиХ примјењује *Правилник о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета*,

организујући експлицитне аукције на дневном, мјесечном и годишњем нивоу.

Приходи остварени на досадашњим аукцијама за додјелу преносних прекограничних капацитета на годишњем нивоу дати су у табели 7.

Табела 7. Приход остварен на годишњим аукцијама

Година	Приход (КМ)
2011	4.789.300
2012	4.970.880
2013	2.036.125
Укупно	11.796.305

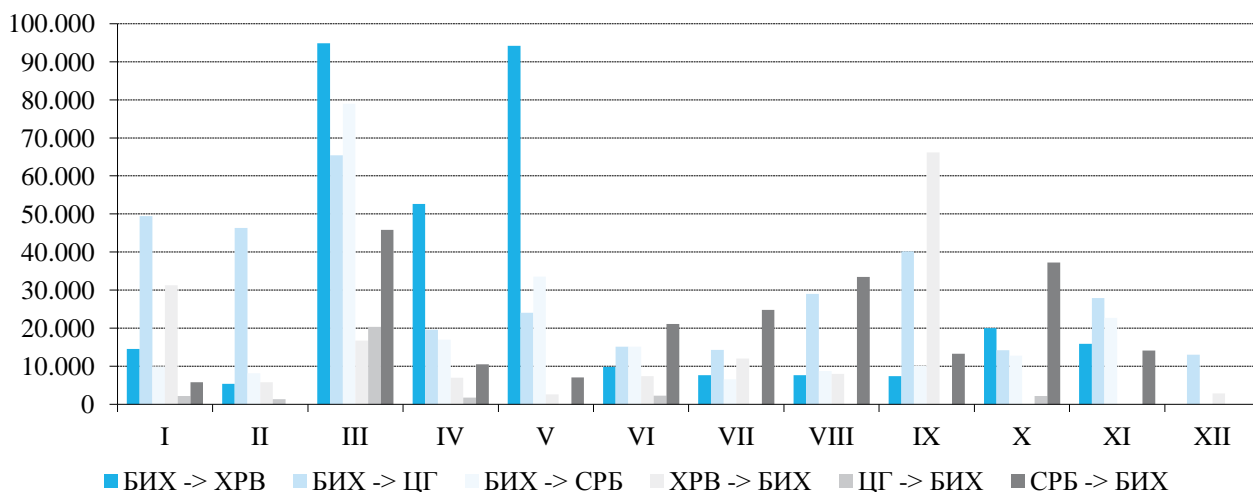
На аукцији одржаној у децембру 2012. године расположиви капацитет аукције је алоциран на 12 регистрованих компанија. Највиша цијена је постигнута на граници са Србијом у смјеру из Србије према БиХ у износу од 5.379 КМ/МВ.

Укупан приход по основу мјесечних аукција у 2012. години је износио 1.315.061 КМ (слика 10). Максимална цијена постигнута на мјесечној аукцији забиљежена је у износу од 1.264,3 КМ/МВ на граници са Хрватском из смјера БиХ, на аукцији за март 2012. године.

И током 2012. године одржаване су и аукције прекограничних капацитета на дневном нивоу те је по овом основу остварен приход од 21.648,5 КМ.

Корисник свих прихода по основу аукција за додјелу права на коришћење прекограничних преносних капацитета, као и прихода који се остварују примјеном ИТЦ механизма је Електропренос БиХ.

Слика 10. Приход по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима (КМ)

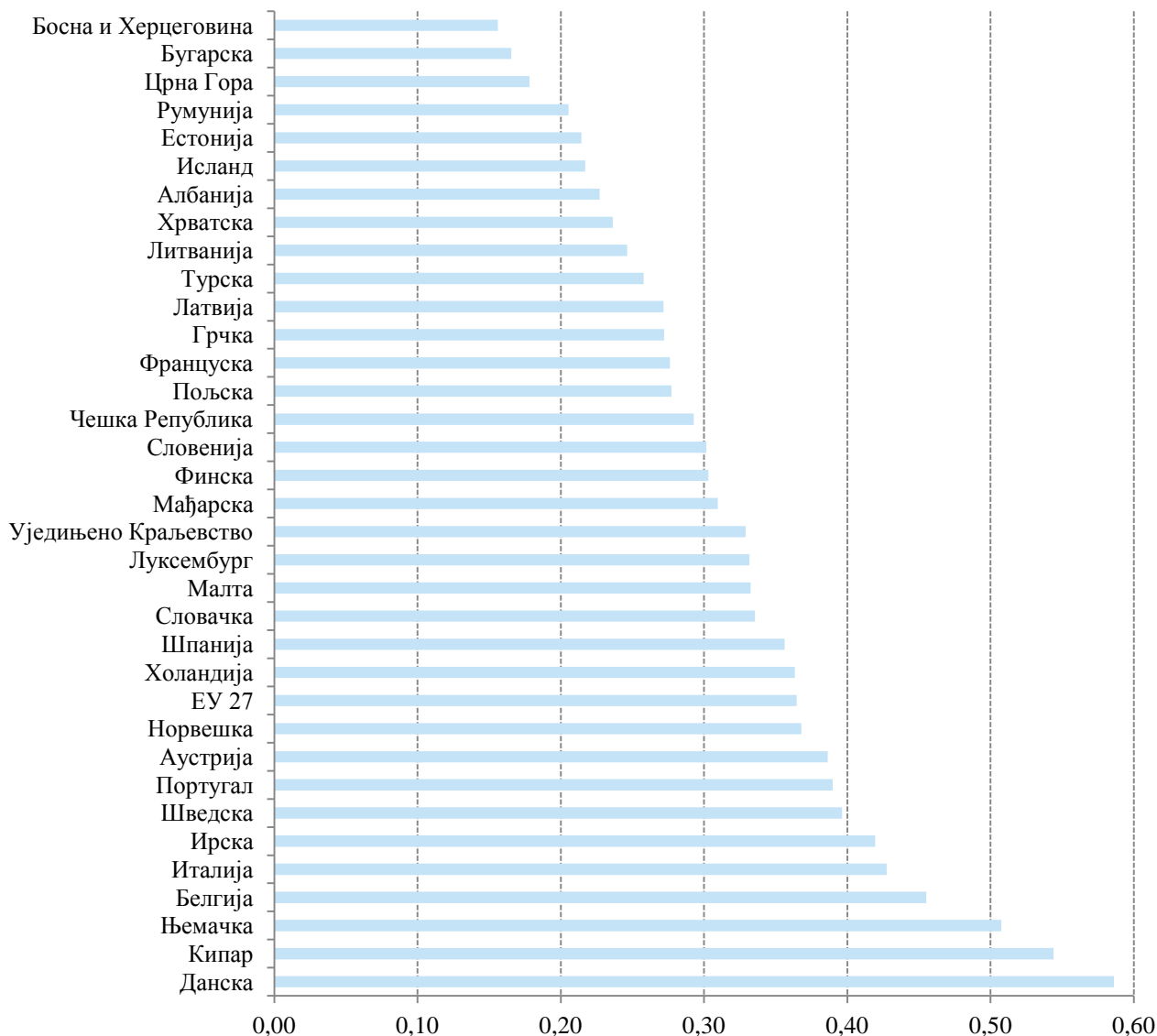
3.8 Енергетска статистика

Задовољавајући потребе регулаторних тијела, али и бројних других институција, те економских субјеката за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије, Државна регулаторна комисија за електричну енергију и Агенција за статистику БиХ потписале су 19. априла 2011. године Меморандум на основу којег сарађују у прикупљању статистичких података од значаја не само за основне функције обје институције већ и за цијели електроенергетски сектор БиХ.

Сарадња двије институције доприноси развоју статистике енергије и хармонизацији система службене статистике БиХ и статистике земаља Европске уније у свим областима, а

Слика 11. Цијене електричне енергије у КМ/kWh за домаћинства (годишња потрошња од 2500 до 5000 kWh) у првој половини 2012. године, по методологији Еуростата

Напомена: наведени износи не укључују ПДВ

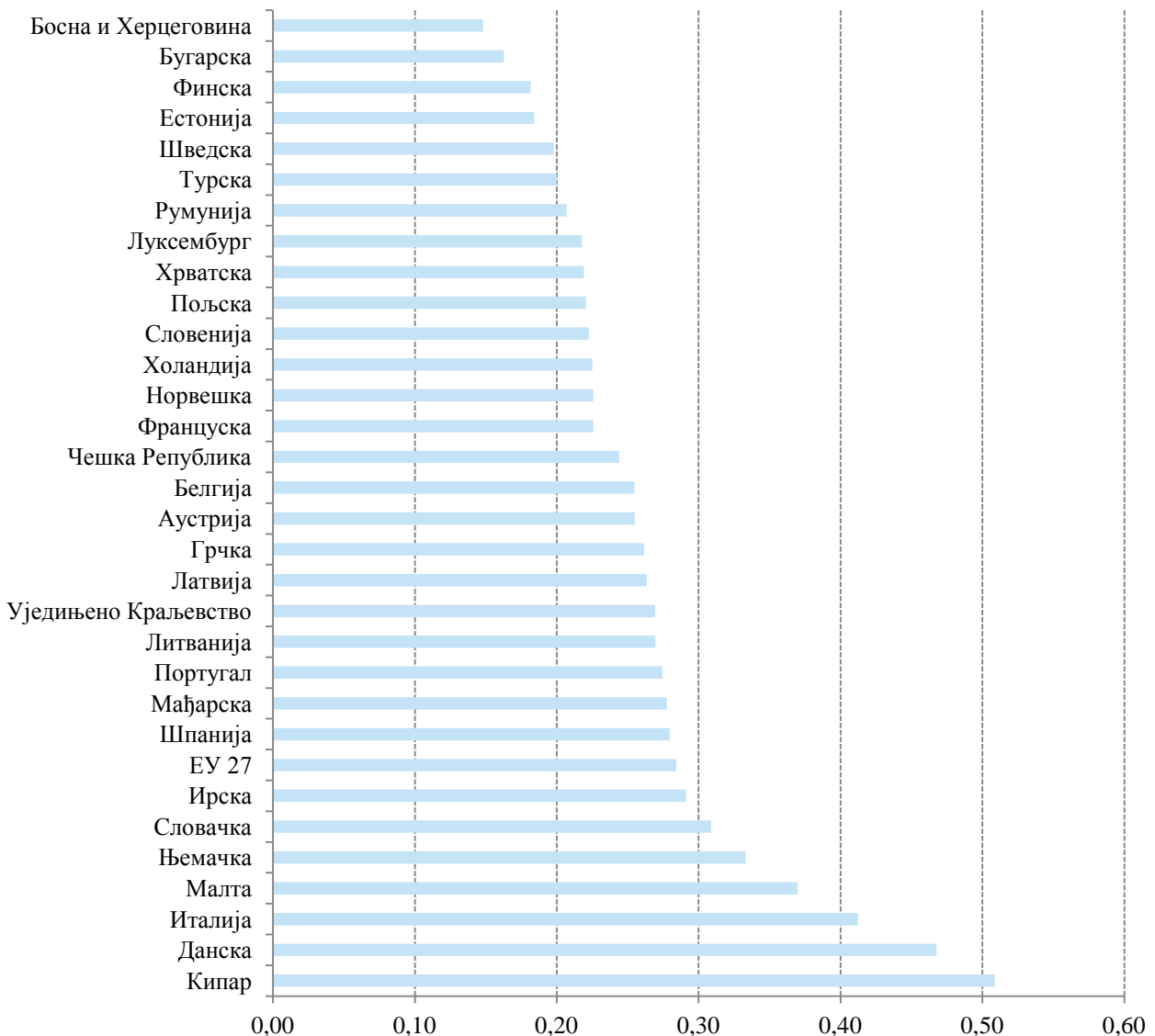

Еуростат је статистичка институција Европске уније смјештена у Луксембургу. Њен задатак је да обезбиди статистику Европској унији на европском нивоу које омогућују поређења између земаља и региона.

посебно у области енергије. Иста је посебно добила на значају након проширења *acquis*-а Енергетске заједнице у области енергетске статистике, који одлукама Министарског савјета од октобра 2012. године укључује и Уредбу 1099/2008/ЕЦ о енергетској статистици и Директиву 2008/92/ЕЦ о побољшању транспарентности цијена гаса и електричне енергије.

Резултати сарадње двије институције препознатљиви су и у извјештајима Еуростата који од 2011. године укључују податке о цијенама електричне енергије и плина у БиХ (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data>), што омогућује њихову упоредбу са земљама Европске уније и неким земљама које су у процесу приступања ЕУ (слике 11 и 12).

Слика 12. Цијене електричне енергије у КМ/kWh за индустрију (годишња потрошња од 500 до 2.000 MWh) у првој половини 2012. године, по методологији Еуростата

Напомена: наведени износи не укључују ПДВ

3.9 Остале активности

Поред напријед наведених активности, ДЕРК је током 2012. године размјењивао податке са већим бројем државних институција, међу којима се издвајају Савјет министара БиХ, Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ, Конкурентски савјет БиХ и Агенција за статистику БиХ, те припремао различите информације за њихове потребе.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију, Регулаторна комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске сарађују и усклађују дјеловање од свог оснивања.

Једна од најважнијих сфера дјеловања регулаторних комисија у БиХ током 2012. године је била дефинисање рјешења за успјешно функционисање тржишта електричне енергије, посебно током прелазног периода отварања тржишта. У фокусу дјеловања биле су и припремне активности за успоставу организованог veleпродајног тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини. Документи и обраћања која су у том смислу припремана, достављана су Савјету министара БиХ и владама ентитета, како би били упознати са идентификованим предусловима и препрекама, али и предложеним рјешењима. Изостанком очекиване реакције и одговарајуће креације носилаца енергетске политике, одгађа се успостава организованог veleпродајног тржишта електричне енергије у БиХ.

Активности које наводи *Регионални акциони план за отварање veleпродајног тржишта електричне енергије у Енергетској заједници*, у чијој припреми је учествовало више институција Енергетске заједнице, прије свега Стална група на високом нивоу (ПХЛГ) и Регулаторни одбор (ЕЦРБ), као и Регионална група за југоисточну Европу у оквиру Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ЕНТСО-Е), биле су међу приоритетима дјеловања Енергетске заједнице у 2012. години.

Регионални акциони план наглашава неопходност паралелног развоја регионалног и локалних тржишта на основама локалних акционих планова за успоставу организованог veleпродајног тржишта електричне енергије, које су обавезне припремити све уговорне стране Енергетске заједнице, те Словенија, Мађарска, Грчка, Бугарска и Румунија.

Пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора

Активности које се односе на проблематику отварања тржишта у БиХ, као и цјелокупну реформу енергетског сектора у БиХ, и током 2012. године је подржавала и Агенција

за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (PEAP).

РЕАП пројекат, који траје од 2007. године, пружа подршку интеграцији енергетског сектора БиХ у регионално и тржиште Европске уније, те реструктурирању и комерцијализацији енергетских компанија.

Посебан допринос у том смислу РЕАП је дао кроз осмишљавање и подршку *Радној подгрупи за анализу претпостављеног случаја* и *Радној подгрупи за истраживање криве оптерећења*, које чине представници регулаторних комисија и електропривредних предузећа у Босни и Херцеговини, уз подршку универзитетских стручњака.

Радна подгрупа за анализу претпостављеног случаја је посвећена проблематици снабдијевања купаца електричне енергије у тржишним условима, провјери да ли су процеси, учесници, улоге и одговорности описани, утврђени и уграђени у постојећим прописима, те предлагању мјера за отклањање недостатака и обезбјеђење неопходних предуслова за успјешно функционисање тржишта.

Анализа потенцијалних недостатака је укључила поступке издавања дозвола за снабдијевање, процедуру промјене снабдјевача и пратећу размјену информација, функције јавне услуге и резервног снабдјевача, проблематику уговора, мјерења, издавања рачуна и наплате.

Идентификовани недостаци су разврстани у три цјелине које се укратко односе на модел тржишта, процесе и уговоре. Константовано је да постоје недостаци у моделу тржишта јер неке улоге и надлежности не постоје или ако постоје њихова улога није адекватно утврђена у прописима. Идентификовано је да неки процеси нису описани или су само дјелимично описани, те да одређени уговори не постоје или ако постоје нису у потпуности одговарајући.

Из идентификованих недостатака је проистекао закључак о даљим корацима који се односе на регулисање малопродатног тржишта. У том смислу је неопходан координисани наставак дјеловања у регулисању свих комерцијалних процеса на тржишту електричне енергије.

Радна подгрупа за истраживање криве оптерећења је посвећена обезбјеђењу поузданих података о величини и карактеристикама потрошње појединих група купаца. Активности на анализи дијаграма оптерећења у електропривредним компанијама воде се на међусобно усклађен начин.

Оптерећење у електроенергетском систему је у функцији времена и простора, а поуздани подаци о томе потребни су електропривредним компанијама прије свега због планирања производње и потрошње електричне енергије, те развоја и рада дистрибутивне мреже. Најпотребније су информације о начину на који купци користе енергију у различитим периодима дана, седмице или сезоне, који је њихов удио у укупној потрошњи и како је оптерећење расподијељено по различитим локацијама у дистрибутивној мрежи.

За све купце постоји обавеза мјерења утрошене електричне енергије, али за само мањи број постоји могућност интервалног мјерења (мјерење оптерећења током времена). Прикупљање и обрада података за читаву циљну популацију је најчешће економски неоправдана и временски захтјевна. Стога се у анализи користе статистичке методе, подаци се прикупљају за представнике циљне популације – узорак, уз разумне трошкове и временски оквир.

У оквиру Подгрупе припремљене су *Смјернице за анализу дијаграма оптерећења*, у електропривредама су ревидоване и реорганизоване базе података, креирани су узорци, а у неким случајевима обављени су циклуси мјерења и извршене анализе.

Даљи резултати који се очекују у оквиру истраживања криве оптерећења ће бити од велике помоћи и регулаторним комисијама и електропривредама. Регулаторне комисије планирају те резултате користити у дизајну тарифа и развоју балансног тржишта, а електропривреде за прогнозу потрошње, планирање развоја дистрибутивне мреже и израду мјера за управљање потрошњом.

Техничка помоћ Европске комисије

Европска комисија наставља спровођење програма техничке помоћи чији је циљ безбједност снабдијевања електричном енергијом и развој законодавног оквира у области електричне енергије у БиХ који је у складу са *acquis*-ом ЕУ. Кроз овај програм Европска комисија пружа подршку Босни и Херцеговини у испуњавању обавеза које произилазе из Споразума о стабилизацији и придруживању, у дијелу који се односи на енергетски сектор, те правних обавеза БиХ према Уговору о успостави Енергетске заједнице.

Након што су успјешно окончане активности на подршци успоставе законодавног оквира који је у функцији безбједности снабдијевања електричном енергијом у Брчко Дистрикту БиХ, а које укључују и увођење регулаторне праксе у Брчко Дистрикту БиХ, као и изради Извјештаја који даје преглед усаглашености примарне електроенергетске легислативе у

БиХ са *acquis*-ом ЕУ, у фокусу се природно нашла *Израда законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу са правном тековином ЕУ*.

Овај пројекат је покренут крајем 2012. године ради усклађивања домаћег законодавства са законодавством ЕУ, што је у свим секторима једна од најсложенијих и најобимнијих обавеза Босне и Херцеговине које произилазе из укупног процеса европских интеграција.

Своје активно учествовање у развоју законодавног оквира који је у складу са *acquis*-ом ЕУ Државна регулаторна комисија за електричну енергију ће наставити и у 2013. години.

Исходи ријешених судских спорова

Свих пет досадашњих пресуда Суда Босне и Херцеговине је потврдило законитост одлука ДЕРК-а које су биле судским путем оспорене од правних лица о чијим је захтјевима одлучивао након проведених тарифних поступака. Од активно легитимисаних субјеката у 2012. години није било нових захтјева за преиспитивање одлука из регулаторне праксе ДЕРК-а.

4. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествује Европска унија са једне стране и сљедећих девет Уговорних страна: Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Македонија, Молдавија, Хрватска, Србија, Украјина и Прелазна управа Уједињених народа на Косову (УНМИК)^{3, 4}.

У складу са израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Чешка, Француска, Грчка, Италија, Кипар, Мађарска, Холандија, Њемачка, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија и Уједињено Краљевство. Ових 15 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду тијела Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у тијелима Енергетске заједнице имају Арменија, Грузија, Норвешка и Турска.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога, то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

Закључивањем овог Уговора, уговорне стране из региона се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis*-а ЕУ, односно имплементацијом одговарајућих директива и уредби ЕУ у подручјима електричне енергије, гаса, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих енергетских ресурса, енергетске ефикасности, нафте и статистике (видјети табелу 8).

³ УНМИК је Уговорна страна у Енергетској заједници. Међутим, на темељу уговора између влада Србије и Косова постигнутог уз помоћ ЕУ, Косово* је једини назив који се користи у оквиру регионалне сурадње. Косово* такође учествује у сопствено име и говори за себе на свим међународним састанцима.

* Овај назив не прејудуцира статус и у складу је са Резолуцијом Савјета безбједности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

⁴ Листа одражава Уговорне стране на дан 31. децембра 2012. године. Молдавија има статус Уговорне стране од 1. маја 2010. године, а Украјина од 1. фебруара 2011. године.

Табела 8. *Acquis* Енергетске заједнице

Acquis, односно правни оквир Енергетске заједнице који се константно развија од 2005. године, и даље у свом средишту има директиве које предвиђају заједничке прописе за интерна тржишта електричне енергије и природног гаса. Оне су допуњене прописима о прекограничној трговини, као и хоризонталним прописима у областима заштите околине, конкуренције и обновљивих извора енергије. У 2007. години *acquis* је проширен на директиве ЕУ о безбједности снабдијевања електричном енергијом и гасом, а од 2008. године појам 'мрежна енергија' који се иницијално односио на електричну енергију и гас укључује и нафтни сектор. 2009. и 2010. године *acquis* је даље проширен директивама о енергетској ефикасности, а 2011. године одлуком Министарског савјета прописи који сачињавају 'Трећи пакет', сем Уредбе 713/2009/ЕЦ, постали су правно обавезујући и за Уговорне стране Енергетске заједнице, уз рок за транспозицију у домаће законодавство и имплементацију у пракси до 1. јануара 2015. године. 2012. године *acquis* је значајно проширен директивама у домену обновљивих извора, обавезних нафтних резерви и статистике.

Acquis Енергетске заједнице прати развој правног оквира Европске уније и данас обухваћа њену кључну енергетску легислативу у подручјима електричне енергије, гаса, заштите животне средине, конкуренције, обновљивих енергетских ресурса, енергетске ефикасности, нафте и статистике.

Acquis о електричној енергији

- Директива 2009/72/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о заједничким правилима унутарњег тржишта електричне енергије, која замјењује Директиву 2003/54/ЕЦ,
- Уредба 714/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, која замјењује Уредбу 1228/2003/ЕЦ,
- Одлука Европске комисије 2006/770/ЕЦ од 9. новембра 2006. о измјени Анекса Уредбе 1228/2003/ЕЦ (Смјернице за управљање и алокацију расположивог преносног капацитета на интерконекторима),
- Директива 2005/89/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 18. јануара 2006. године о мјерама за безбједност снабдијевања електричном енергијом и улагање у инфраструктуру,
- Директива 2003/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о заједничким правилима унутарњег тржишта електричне енергије,
- Уредба 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

Рок за транспозицију у национално законодавство и имплементацију Директиве 2003/54 и Уредбе 1228/2003 био је 1. јули 2007. Уговорне стране имају обавезу да отворе тржиште електричне енергије и за домаћинства до 1. јануара 2015. године, док је за све остале купце тржиште већ требало бити отворено. У децембру 2007. *acquis* о електричној енергији проширен је Директивом 2005/89/ЕЦ (уз имплементацију до 31. децембра 2009.), а у октобру 2011. прихваћен је Трећи законодавни пакет за интерно ЕУ тржиште гаса и електричне енергије, који се треба имплементирати до 1. јануара 2015. Изузетно, рок за имплементацију члана 11. Директиве 2009/72/ЕЦ је 1. јануар 2017.

Acquis о гасу

- Директива 2009/73/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о заједничким правилима унутарњег тржишта природног гаса, која замјењује Директиву 2003/55/ЕЦ,
- Уредба 715/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину природног гаса, која замјењује Уредбу 1775/2005/ЕЦ,
- Уредба 1775/2005/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 28. септембра 2005. године о условима приступа мрежи транспорта природног гаса,
- Директива 2004/67/ЕЦ Савјета Европске уније од 26. априла 2004. године о мјерама за безбједност снабдијевања природним гасом,
- Директива 2003/55/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о заједничким правилима унутарњег тржишта природног гаса.

Рок за транспозицију у национално законодавство и имплементацију Директиве 2003/55 био је 1. јули 2007. Уговорне стране имају обавезу да отворе тржиште гаса и за домаћинства до 1. јануара 2015. године, док је за све остале купце тржиште већ требало бити отворено. У децембру 2007. Министарски савјет је проширио *acquis* о гасу Директивом 2004/67/ЕЦ и Уредбом 1775/2005 (уз имплементацију до 31. децембра 2009.), а у октобру 2011. је прихваћен Трећи законодавни пакет за интерно ЕУ тржиште гаса и електричне енергије, који се треба имплементирати до 1. јануара 2015. Изузетно, рок за имплементацију члана 11. Директиве 2009/73/ЕЦ је 1. јануар 2017.

Напомена: Текст прописа ЕУ који се наводе у овој табели доступан је у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.dep.k.ba).

Наставак на сљедећој страници ⇨

⇒ *Наставак Табеле 8 са претходне странице*

Acquis о заштити животне средине

- Директива Савјета Европске заједнице 85/337/ЕЕЦ од 27. јуна 1985. године о оцјени утицаја јавних и приватних пројеката на околину, са амандманима од 3. марта 1997. године (Директива 97/11/ЕЦ) и Директивом 2003/35/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. маја 2003. године,
- Директива 2001/80/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. године о ограничењу емисије загађивача ваздуха из великих термоелектрана (≥ 50 MW),
- Директива 2005/33/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 6. јула 2005. године којом се допуњава Директива 1999/32 од 26. априла 1999. године у вези са смањењем садржаја сумпора у неким течним горивима,
- Члан 4(2) Директиве Савјета Европске заједнице 79/409/ЕЕЦ од 2. априла 1979. године о заштити птица.

Acquis о заштити животне средине се примјењује у оној мјери у којој има утицаја на мрежну енергију. Док је имплементација Директива 79/409/ЕЕЦ и 85/337/ЕЕЦ требала бити окончана до ступања Уговора на снагу, Директива 1999/32/ЕЦ требала се транспонирати у национално законодавство и имплементирати до 31. децембра 2011. Рок за Директиву 2001/80/ЕЕЦ је 31. децембар 2017. У складу са чланом 13. Уговора, Уговорне стране потврђују важност Протокола из Куота и настојаће да му приступе. Уговорне стране ће такође настојати да имплементирају Директиву Савјета 96/61/ЕЦ од 24. септембра 1996. о интегрисаној превенцији контроли загађења.

Acquis о конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81., 82. и 87. Уговора о успостави Европске заједнице следеће активности:

- Спречавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање јавне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Поштоваће се одредбе Уговора о успостави Европске заједнице, посебно члана 86. које се односе на јавна предузећа и предузећа којима су дата посебна права.

Acquis о обновљивим енергетским ресурсима

- Директива 2009/28/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. априла 2009. године о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, која допуњује и замјењује Директиве 2001/77/ЕЦ и 2003/30/ЕЦ,
- Директива 2003/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 8. маја 2003. године о промоцији коришћења био-горива или других обновљивих горива у транспорту,
- Директива 2001/77/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 27. септембра 2001. године о промоцији електричне енергије произведене коришћењем обновљивих извора на унутарњем тржишту.

Рок за доставу плана за имплементацију Директива 2001/77/ЕЦ и 2003/30/ЕЦ био је 1. јули 2007., а рок за транспозицију у национално законодавство и имплементацију Директиве 2009/28/ЕЦ је 1. јануар 2014.

Acquis о енергетској ефикасности

- Директива 2006/32/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 9. априла 2006. године о енергетској ефикасности крајњег коришћења енергије и енергетским услугама којом се укида Директива Савјета 93/76/ЕЕЦ,
- Директива 2010/31/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. године о енергетским карактеристикама зграда,
- Директива 2010/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. године о означавању потрошње енергије и осталих ресурса за производе везане за енергију путем декларација и стандардних информација о производу.

Одлукама Министарског Савјета из 2009. и 2010., *acquis* је проширен на три директиве ЕУ из области енергетске ефикасности. Рокови за имплементацију варирају од 31. децембра 2011. до јануара 2017.

Acquis о нафти

- Директива 2009/119/ЕЦ Савјета Европске уније од 14. септембра 2009. године којом се државе чланице обвезују одржавати минималне залихе сирове нафте и/или нафтних деривата.

Министарски савјет је прихватио Директиву 18. октобра 2012. уз рок за имплементацију до 1. јануара 2023.

Acquis о статистици

- Директива 2008/92/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. године о процедури Заједнице за побољшање транспарентности цијена гаса и електричне енергије које се наплаћују крајњим индустријским купцима,
 - Уредба 1099/2008/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. године о енергетској статистици.
- Од 18. октобра 2012. *acquis* укључује наведене директиве, уз рок за имплементацију до 31. децембра 2013.

Поред *acquis*-а ЕУ, Министарски савјет је усвојио неколико независних мјера које се односе на рјешавање спорова, успоставу тзв. '8. региона' у циљу олакшавања прекограничне трговине електричном енергијом, те мјере за координацију безбједности снабдијевања.

Слика 13. Географски обухват Енергетске заједнице

Енергетска заједница је успостављена на период од 10 година, који истиче у јулу 2016. године и који може бити продужен једногласном одлуком њеног Министарског савјета.

У циљу обезбјеђења адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, основане су сљедеће институције: Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас (Мариборски форум), Социјални форум, Форум за нафту (са сједиштем у Београду) и Секретаријат.

Министарски савјет, као највише тијело Енергетске заједнице обезбјеђује постизање циљева утврђених Уговором о успостави Енергетске заједнице. Министарски савјет чине по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

Стална група на високом нивоу (ПХЛГ), која окупља више званичнике Уговорних страна и два представника Европске комисије, обезбјеђује континуитет састанака Министарског савјета и спровођење договорених активности, те одлучује о спровођењу мјера у одређеним областима.

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља региона, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ, те једног представника Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР). ЕЦРБ разматра питања регулаторне

сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта. Према мишљењу Европске комисије ово над-национално регулаторно тијело може постати модел за друге дијелове свијета.

Форуми Енергетске заједнице, посвећени електричној енергији, гасу, нафти и социјалним аспектима, окупљају све заинтересоване актере – представнике влада, регулатора, компанија, купаца, међународних финансијских институција и др.

Секретаријат Енергетске заједнице, са сједиштем у Бечу, представља кључни административни фактор и заједно са Европском комисијом обезбјеђује неопходну сарадњу и пружа подршку за рад других институција. Секретаријат је одговоран за надгледање одговарајућег спровођења обавеза Уговорних страна и подноси годишњи извјештај о напретку Министарском савјету. У том смислу, Секретаријат дјелује као ‘чувар’ Уговора о успостави Енергетске заједнице док Европска комисија има улогу генералног координатора у складу са истим Уговором.

г. Günther Oettinger, ЕУ комесар за енергетска питања: “...Усвајањем Стратегије (Енергетске заједнице) Министарски савјет је јасно показао снажне тежње Енергетске заједнице да иде у правцу јаче интегрисаног и безбједнијег енергетског тржишта. То показује одређеност за боље усклађивање националних политика.”

“... (Одлука о примјени Директиве о обновљивим изворима) неће допринјети само одрживијем коришћењу енергије у Уговорним странама, већ ће резултирати и новим пословним могућностима, привући улагања и помоћи региону у диверсификацији енергетских извора и смањењу зависности од страних снабдјевача...”

Из обраћања на Десетом састанку Министарског савјета Енергетске заједнице, Будва, 18. октобра 2012.

У протеклом периоду Енергетска заједница је израсла у организацију која обезбјеђује чврст институционални оквир за сарадњу, међусобну подршку и размјену искустава и стога служи као модел за регионалну сарадњу у вези енергетских питања.

2012. годину у Енергетској заједници је обиљежило усвајање регионалне Стратегије, што представља значајан корак у процесу унапређења и ефикаснијег планирања и развоја енергетске инфраструктуре у региону. Овај докуменат уважава националне стратегије и планове у областима енергије, конкуренције и заштите животне средине и предвиђа систематски приступ у свом иновирању према промјенама законских оквира и новим економским и политичким факторима.

Стратегија наглашава потребу што скоријег укидања регулисаних цијена енергије и потпуног заживљавања тржишних односа у сектору. По доношењу овог документа је отпочео процес идентификације Пројеката од интереса за Енергетску заједницу (тзв. ПЕЦИ пројекти), по сличној шеми која се примјењује унутар Европске уније. Ријеч је о пројектима који подстичу интеграцију и отварање тржишта, безбједност и одрживост снабдијевања, те унапријеђују прекограничну сарадњу. Предвиђено је да ову иницијативу у 2013. години прати усвајање одговарајућих политичких и регулаторних мјера, уз обезбјеђење техничке помоћи и финансијских механизма.

Истовремено са усвајањем Стратегије, Министарски савјет Енергетске заједнице је 18. октобра у Будви постигао договор

о примјени Директиве 2009/28/ЕЦ о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, којим су, поред осталог, утврђени циљни проценти (квоте) удјела енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи за поједине Уговорне стране у 2020. години. Циљни удио за Босну и Херцеговину износи високих 40%, што знатно премашује план од 20% у Европској унији. Конкретни удјели енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије за сваку од девет потписница Уговора израчунати су на бази методологије Европске уније и одражавају нивое који су задати у овом сегменту и чланицама ЕУ. На захтјев Босне и Херцеговине донијета Одлука је омогућила да се на иницијативу Уговорне стране изврши ревизија износа циљева, уколико се могу доказати другачији полазни статистички показатељи.

2012. годину у Енергетској заједници обиљежила су и проширења *acquis*-а и у области енергетске статистике (уз врло кратак рок за имплементацију - до 31. децембра 2013.) и нафтног сектора (уз рок за имплементацију до 1. јануара 2023. године). Детаљнији увид је могућ у оквиру табеле 8.

Посебан искорак у заживљавању тржишних принципа у региону је учињен потписивањем Заједничке декларације конкуренцијских тијела Уговорних страна и Секретаријата (Беч, 23. новембар 2012. године) којом се успоставља заједничка Конкуренцијска мрежа Енергетске заједнице. На овај начин је подстакнута тијесна сарадња између конкуренцијских тијела, али и њихова сарадња са енергетским регулаторима. Очекује се да коришћење потенцијала у спровођењу закона о конкуренцији да додатни подстрек тржишним реформама и испуњавању обавеза које имају Уговорне стране.

Приоритети Енергетске заједнице у 2013. години биће на даљем развоју енергетске стратегије и планским корацима за њену имплементацију, укључујући конкретне инвестиционе планове и развој инфраструктуре. Такође, један од приоритета односи се на социјални аспект енергетске политике и у том смислу је планирана припрема оквирне социјалне стратегије Енергетске заједнице. Даљи кораци на имплементацији *Регионалног акционог плана за отварање велепродајног тржишта електричне енергије у Енергетској заједници* и безбједност снабдијевања, са фокусом на гасне интерконекторе и обавезне нафтне резерве, заокружују приоритете Енергетске заједнице у наредној години.

Учешћем у овом процесу Босна и Херцеговина потврђује своју одређеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама ЕУ.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз неопходну сарадњу са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализацији различитих

пројеката у функцији успоставе Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима које су планирале и спроводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупљају енергетске регулаторе из региона и Европске уније.

Тежиште активности ДЕРК-а у Енергетској заједници и даље је смјештено у Регулаторни одбор, у којем Државна регулаторна комисија за електричну енергију представља и заступа интересе Босне и Херцеговине. Формална успостава Регулаторног одбора Енергетске заједнице је извршена 11. децембра 2006. године у Атини. Током 2012. године, Регулаторни одбор одржао је четири састанка.

Претходне двије године, до марта 2012. године, предсједник ЕЦРБ-а је био Мирсад Салкић, члан ДЕРК-а, а афирмацији Регулаторне комисије доприноси и мр.сц. Един Заметица, савјетник Комисије, који од 2007. године предсједава Радном групом за заштиту купаца.

Регулаторни одбор значајан дио својих активности организује кроз више радних група, уз подршку одговарајућег одјела Секретаријата Енергетске заједнице.

Радна група за електричну енергију (EWG) је током 2012. године била усмјерена на процес успоставе јединственог механизма алокације прекограничних преносних капацитета, успоставу балансног механизма, питања надзора, дизајна и отварања тржишта, хармонизацију система лиценцирања у региону, регулаторне подстицаје инвестиција и обновљиве изворе енергије.

Оперативно организујући свој рад успоставом подгрупа, EWG је припремила неколико значајних докумената, извјештаја и упоредних анализа, међу којима посебан значај имају *Извјештај о балансним механизмима у југоисточној Европи*, *квартални извјештаји о управљању загушењима у Енергетској заједници*, *Студија о развоју препорука најбољих пракси за поравнање дебаланса и Нацрт смјерница за регулаторни надзор тржишта*. EWG је посебан допринос дала у координацији спровођења *Регионалног акционог плана за отварање велепродајног тржишта електричне енергије у Енергетској заједници*. Како је овај план заједнички докуменат ПХЛГ, ЕЦРБ и ЕНТСО-Е, све институције су и именовале координаторе за надзор његовог спровођења.

EWG припрема преглед регулаторног окружења, идентификује правне и финансијске препреке и предлаже рјешења на регионалном и националном нивоу за имплементацију и функционисање нових механизма у оквиру регионалног тржишта југоисточне Европе.

Радна група за гас (GWG) је посвећена развоју тржишта гаса у региону, које је мање развијено од тржишта електричне енергије. Свега неколико земаља има развијено тржиште, док се у осталим гас користи у ограниченом обиму или никако. Тренутно, постоји велики број пројеката који су у функцији развоја тржишта гаса у региону.

Током 2012. године активности радне групе за гас биле су фокусиране на регулаторни развој и давање доприноса у изради регионалне енергетске стратегије. Група даје подршку развоју концепта Гасног прстена Енергетске заједнице, чија реализација може значајно допринијети безбједности снабдијевања и даљој гасификацији у југоисточној Европи. У том смислу, је израђен и докуменат “Гасни прстен Енергетске заједнице: Процјена регулаторних оквира на сјеверном и јужном краку”.

У оквиру овог концепта Гасног прстена је покренута иницијатива коришћења гаса за производњу електричне енергије (енг. *Gas to Power Initiative*) која у коначном позитивно дјелује на уравнотежење потрошње гаса у региону, али и на уравнотежење у електроенергетском систему који ће према очекивањима у наредном периоду функционисати уз повећани утицај вјетроелектрана.

Активности усмјерене на проблематику уравнотежења у транспортним гасним мрежама у Енергетској заједници резултирале су израдом документа у којем је описано актуелно стање у Албанији, Босни и Херцеговини, Црној Гори, Хрватској, Косову*, Македонији, Молдавији, Србији и Украјини, те дате препоруке за хармонизацију ове проблематике. За разлику од електричне енергије, гас се може ускладиштити, и као такав користити у случају дебаланса.

Радна група за заштиту купаца (CWG) је и у 2012. години, прије свега, била посвећена развоју механизма за заштиту купаца у процесу либерализације тржишта енергије, пружајући допринос свим активностима Енергетске заједнице које су се односиле на купце, а посебно на заштиту њихових осјетљивих категорија. У оквиру рада CWG је припремљена *Студија о препорукама за промјену снабдјевача у Енергетској заједници* и одржана радионица за представнике регулаторних комисија. CWG је радила на припреми више докумената који се односе на стање у Енергетској заједници укључујући *Преглед пракси у области малих произвођача електричне енергије* и *Анализу праксе прикључивања на дистрибутивну мрежу*.

2012. године је објављен *Извјештај о упоредној анализи квалитета снабдијевања електричном енергијом*, који је резултат сарадње ЕЦРБ-а са Савјетом европских енергетских регулатора (ЦЕЕР) и прилог је Петој ЦЕЕР-овој упоредној анализи квалитета снабдијевања електричном енергијом. У

оквиру редовне размјене знања и искуства ЦЕЕР-а и ЕЦРБ-а, CWG је дала свој пуни допринос изради заједничког документа регулатора из ЕУ и Енергетске заједнице *Препоруке за надзор квалитета напона*.

У наредном периоду Радна група планира наставити активности на заштити угрожених категорија купаца и дати свој допринос у припреми социјалне стратегије Енергетске заједнице, анализирати релевантне елементе који чине дистрибутивне тарифе и крајње цијене енергије, те припремити преглед пракси у домену уговора који потписују мали купци. CWG планира и одржавање заједничког семинара са ЦЕЕР-ом и ЕРРА-ом у функцији едукације купаца, односно формирања и јачања њихове свијести о важности функционисања тржишта енергије.

Имплементациона група за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO IG) је финализовала свој рад када је успостављена *Пројектна компанија Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе*, са сједиштем у Подгорици. Уговор о њеној успостави потписали су у Бечићима 13. јуна 2012. године оператори преносних система из Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Грчке, Хрватске, Косова*, Македоније, Румуније, Словеније и Турске.

Пројектна компанија, чију успоставу су својим донацијама подржале Европска банка за обнову и развој (ЕБРД), Њемачка Кредитна установа за обнову (KfW) и Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), ће у 2013. години обавити припремне активности за оснивање *Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе* које, између осталог, укључују израду правила за алокацију капацитета и начин расподјеле прихода од аукција.

Хармоназација управљања загушењима и оптимизација алокације прекограничних преносних капацитета као интеграциони инструменти омогућавају пренос електричне енергије и трговину са више лакоће и мање бирократије, али истовремено јачају регионалну интеграцију и интерес инвеститора.

SEE CAO IG је била једна од радних група ЕЦРБ-а од његове успоставе 2006. године и састојала се од представника регулаторних тијела и оператора преносних система, уз водећу улогу регулатора. Овакав састав је уважавао чињеницу да је за третман проблематике координисаних аукција неопходна континуирана и тијесна сарадња између оператора система и регулатора у региону. Сарадња регулатора и оператора из региона наставиће се кроз различите заједничке тематске састанке оријентисане на проблематику координисаних аукција.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА

Регионална асоцијација енергетских регулатора (енг. *Energy Regulators Regional Association – ERRA*) је организација независних регулаторних тијела за енергију првенствено из региона Централне Европе и Евроазије. ЕРРА има 24 пуноправна члана, као и четири придружена члана из региона. У раду ЕРРА-е дјелује и шест додатних придружених чланова ван региона укључујући Националну асоцијацију регулатора САД (енг. *National Association of Regulatory Utility Commissioners – НАРУЦ*), те регулаторна тијела односно асоцијације из Африке и Азије (слика 14).

Циљеви ЕРРА-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, разmjена информација, истраживачког рада и искуства између чланова, бољи приступ информацијама о свјетској пракси у регулисању енергетских дјелатности.

Слика 14. Чланство у ЕРРА-и

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправан члан ЕРРА-е од 19. маја 2004. године. На Генералној скупштини одржаној у мају 2010. године, као придружени чланови ове организације примљене су и двије ентитетске регулаторне комисије ФЕРК и РЕРС.

Представници ДЕРК-а активно учествују у раду Генералне скупштине, Инвестиционе конференције и у раду сталних комитета и радних група, од којих се посебно издвајају Стални комитет за тарифе и цијене, Радна група за правну регулативу и Стални комитет за лиценце и конкуренцију, у којем Саша Шћекић, руководилац Сектора за лиценце и техничке послове, као предсједавајући од 2010. године доприноси афирмацији Регулаторне комисије. Током 2012. године је активирана Радна група за стратешко планирање у функцији анализе рада Асоцијације и предлагања рјешења за побољшање рада и дугорочну одрживост.

Најважније теме обрађиване у 2012. години односиле су се на интелигентне мреже и бројила, механизме подстицаја обновљивих извора, моделе промоције енергетске ефикасности, климатске промјене, регулаторни аспект приступа треће стране, отварање и развој тржишта, креирање регионалних тржишта, развој инфраструктуре у функцији прекограничне трговине, раздвајање преносне дјелатности, регулаторни надзор veleпродајног тржишта, алокацију преносних капацитета и управљања загушењима, обавезу јавне услуге, процедуре промјене снабдјевача, нове тарифне алате и подстицајну регулацију дистрибутивних компанија, правни аспекти лиценцирања, могућности преласка са приступа издавања лиценци на приступ регистрације, регулацију дјелатности складиштења гаса, класификацију купаца, процедуру и цијену прикључка, те на извршна овлашћења регулатора, рјешавање спорова, транспарентност и благовременост регулаторног дјеловања.

Поред активног рада у тијелима ЕРРА-е, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу члана ове Регионалне асоцијације пружањем релевантних информација о енергетском сектору и регулаторној пракси Босне и Херцеговине.

4.3 Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – МЕДРЕГ

Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – МЕДРЕГ, која је основана као радна група у мају 2006, данас је непрофитно удружење које је у складу са италијанским законом успостављено у Риму 2007. године. МЕДРЕГ окупља регулаторна тијела из Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Италије, Израела, Јордана, Кипра, Малте, Марока, Палестинске управе, Португала, Словеније, Шпаније, Туниса и Турске.

Организациона структура МЕДРЕГ-а обухваћа Генералну скупштину која се састаје два пута годишње и четири *ad hoc* групе: (1) за институционална питања (којом предсједава Алжир), (2) за електричну енергију (којом предсједава Египат), (3) за гас (којом предсједава Турска) и (4) за околину, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност (којом предсједава Шпанија). *Ad hoc* групе се окупљају најмање два пута годишње.

Главни циљ Асоцијације је промоција јасних, стабилних и усклађених правних оквира у Медитерану ради омогућавања инвестиција у енергетску инфраструктуру и подршке интеграцији тржишта. Стога, МЕДРЕГ промовише сталну размјену знања, искуства и стручности, прикупљање података кроз свеобухватне студије, извјештаје са препорукама, те специјализоване обуке у сфери енергетске регулације.

МЕДРЕГ-ове активности имају подршку свих регулаторних тијела земаља чланица, а од 2007. године Европске уније и Савјета европских енергетских регулатора (ЦЕЕР). МЕДРЕГ је 2012. године признат од Одбора за индустрију, истраживање и енергију (ИТРЕ) Европског парламента као референтна институција за регулисање енергије у Медитерану.

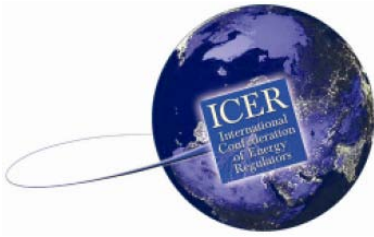
Представници ДЕРК-а непосредно учествују у раду Генералне скупштине, а свој допринос раду *ad hoc* група дају учешћем на састанцима путем различитих телекомуникационих алата, те припремом информација и коментара на нацрте докумената. Афирмацији Регулаторне комисије у оквиру МЕДРЕГ-а доприноси и Алмир Имамовић, руководилац Сектора за тарифе и тржишта, који је од новембра 2012. године допредсједавајући *Ad hoc* групе за електричну енергију.

Како је проблематика купаца постала једна од централних тема развоја тржишта широм свијета, на састанцима Генералне скупштине у 2012. години МЕДРЕГ је посебну пажњу посветио овој теми и представио на Генералној скуштини планиране активности новоформиране Радне групе са посебним задатком која је посвећена питањима купаца (ЦУС ТФ), у чему су представници ДЕРК-а дали посебан допринос. Поред тога, Генерална скуштина је нагласила важност дијалога са спољним партнерима јер је регионална сарадња, која укључује заједничке активности главних енергетских актера у Медитерану, један од неопходних услова за успоставу Медитеранске енергетске заједнице. Размјену информација и промоцију активности МЕДРЕГ-а између земаља чланица унапређује Група за комуникацију у којој свако регулаторно тијело земље чланице има свог представника.

МЕДРЕГ је у 2012. години званично представио публикацију “Петогодишњи извјештај” базирану на резултатима интензивних активности у претходном периоду, које потврђују посвећеност Асоцијације својим примарним циљевима.

4.4 Међународна конфедерација енергетских регулатора – ИЦЕР

Међународна конфедерација енергетских регулатора (ИЦЕР), основана у октобру 2009. године, је добровољни оквир за сарадњу енергетских регулатора на свјетском нивоу. Циљ ИЦЕР-а је да побољша информисаност јавности и креатора политичких одлука, као и разумијевање регулисања енергије и његове улоге у рјешавању широког спектра социо-економских, околних и тржишних питања.

Од свог оснивања ИЦЕР настоји да изгради чврсте везе између регионалних регулаторних асоцијација широм свијета кроз структуру виртуелних радних група од којих је свака посвећена одређеној тематици. Та структура укључује Виртуелну радну групу за отварање и интеграцију регионалних тржишта (VWG1), Виртуелну радну групу за технолошке промјене (VWG2), Виртуелну радну групу посвећену питањима купаца (VWG3) и Виртуелну радну групу за образовање и најбоље праксе (VWG4).

Преко 200 регулаторних тијела са шест континената, путем 12 регионалних регулаторних асоцијација (слика 15) остварује чланство у ИЦЕР-у и учествује у његовом раду. ДЕРК је члан ИЦЕР-а путем ЕРРА-е и МЕДРЕГ-а.

Актуелни резултати ове глобалне сарадње енергетских регулатора представљени су у четири извјештаја који укључују међународне анализе случајева о: (1) гарантовању поузданости и безбједности снабдијевања, (2) обновљивој енергији и дистрибутивној производњи, (3) интелигентним бројилима и (4) конкурентности и проблематици приуштивости.

Слика 15. Регионалне регулаторне асоцијације у чланству ИЦЕР-а

*Lord Mogg, председник ИЦЕР-а:
“... ИЦЕР убрзава тренд регулатора да се састају прелазећи политичке границе, да би размјењивали искуства и својом стручношћу доприносили рјешавању данашњих глобалних изазова.”
Из завршне изјаве на Петом Свјетском регулаторном форуму,
Quebec, Канада,
16. маја 2012.*

4.5 Међународна мрежа енергетских регулатора – ИЕРН

Међународна мрежа енергетских регулатора (енг. *International Energy Regulation Network* – ИЕРН) је интернет платформа која је успостављена 2003. године од Другог Свјетског енергетског регулаторног форума (ДФЕР). Циљ ИЕРН-а је омогућити размјену информација о регулисању тржишта електричне енергије и природног гаса, како за добробит регулаторних тијела, тако и других заинтересованих корисника. ИЕРН води Школа регулације у Фиренци уз блиску сарадњу са Савјетом европских енергетских регулатора (ЦЕЕР).

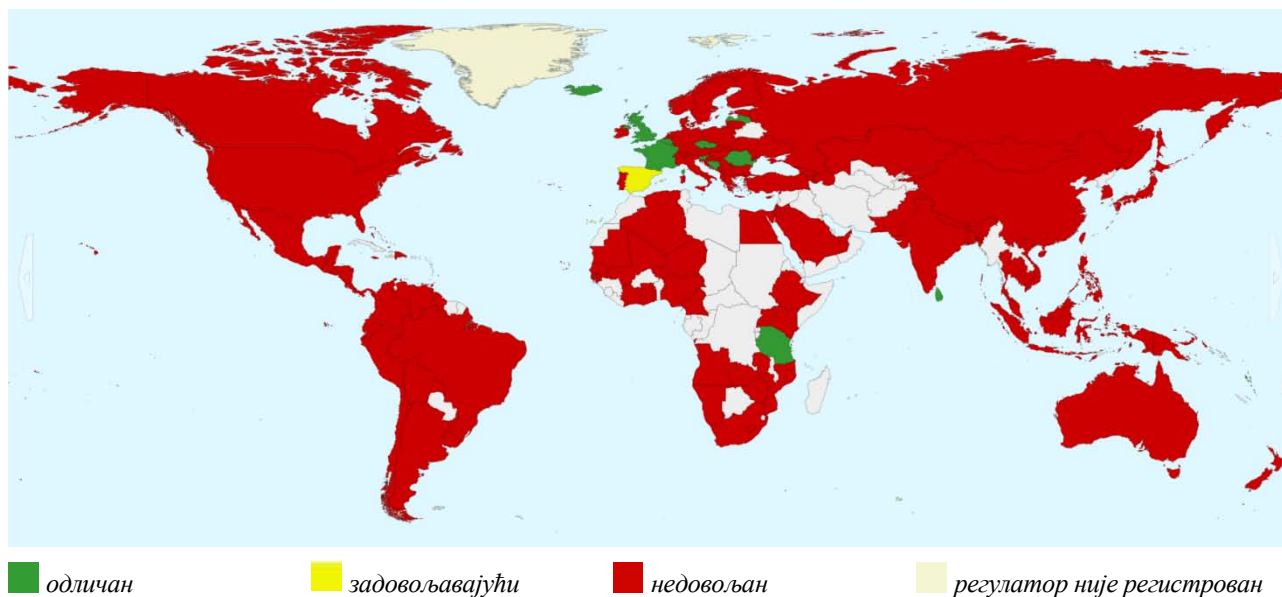
ИЕРН је мјесто гдје регулатори могу размијенити информације о могућностима стручног усавршавања, конференцијама и *on-line* ресурсима за регулисање енергије. Дугорочно, ИЕРН-ов циљ је да постане не само субјекат за омогућавање размјене постојећих информација, већ и креатор интерних радних докумената заснованих на најбољој пракси.

ИЕРН окупља 310 регулаторних тијела која су уједно и чланови регионалних регулаторних асоцијација.

Да би се гарантовао квалитет података који се могу наћи на интернет страници, главна регионална удружења регулатора широм свијета, појединачни регулатори енергије и више међународних институција пружају подршку ИЕРН-у. ДЕРК је директно учествовао у креирању ове Мреже, те су подаци о енергетском сектору и регулаторној пракси БиХ учињени доступним и на овај начин.

Захваљујући активном учешћу особља ДЕРК-а у достави одговора на ИЕРН-ове *on-line* упитнике и у 2012. години, подаци који је доставио босанскохерцеговачки регулатор се

Слика 16. Квалитет доставе података ИЕРН-у (децембар 2012. године)

налазе међу онима који су оцијењени највишом оцјеном (слика 16). Циљ ових активности је давање информација о регулисању сектора енергије, нарочито о обиму активности регулаторних тијела укључујући пренос, дистрибуцију, производњу, велепродају, малопродају итд. као и ажурирање већ постојећих података. Овакав приступ омогућава да релевантне информације које обезбјеђује ова платформа буду доступне заинтересованим корисницима на благовремен и ефикасан начин.

* * *

Од маја 2012. године, Међународна мрежа енергетских регулатора (ИЕРН) је сједињена са Међународном конфедерацијом енергетских регулатора (ИЦЕР) у јединствену организацију под окриљем ИЦЕР-а. Тако су сада ИЕРН и његова база података дио ширег ИЦЕР-овог оквира. У току су активности на креирању јединствене интернет презентације ИЦЕР-а и ИЕРН-а.

5. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ утврђена је обавеза ревизије финансијских извјештаја ДЕРК-а од независног ревизора.

Ревизијом финансијских извјештаја ДЕРК обезбјеђује независну и непристрасну провјеру исказаних резултата пословања, као и усклађености наведених податка и проведених поступака са важећим прописима. У току 2012. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а за претходну годину је обавило друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг “РЕВИК” д.о.о. Сарајево, са којим је у поступку јавне набавке закључен уговор о обављању услуга ревизије.

Како би се у разумној мјери увјерили да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешке ревизори су прикупили бројне доказе о износима и другим подацима објављеним у финансијским извјештајима, односно прибавили довољно доказа да изразе своје мишљење.

Приликом оцјењивања реалности финансијских извјештаја ревизор је истовремено контролисао примјену рачуноводствених политика, као и значајне процјене руководства, прије свега у области финансијске функције. Управљање финансијама представља ефикасан алат за постизање циљева ДЕРК-а.

Основа за рад финансијске функције је дефинисана Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ којим је утврђено да се ДЕРК у потпуности финансира из сопствених прихода.

Основни приход у 2012. години је била регулаторна накнада коју су плаћали власници лиценци. Регулаторна накнада је, као и ранијих година, покрила трошкове ДЕРК-а текуће године, те су лиценцираним субјектима, за процијењени вишак прихода над расходима, умањене обавезе за плаћање регулаторне накнаде у наредном периоду.

Трошкови које је ревидовала екстерна ревизија су признати у финансијском извјештају према истим рачуноводственим политикама и принципима као и у ранијим периодима када је ревизију финансијских извјештаја обављала и Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине.

Ревидовани финансијски извјештаји представљају резултат активности ДЕРК-а које обухваћају:

- настанак и подмирење финансијских обавеза за потребе дефинисане у одобреном финансијском плану,
- краткорочно планирање и управљање новчаним токовима,

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји приказују објективно, у свим материјално значајним ставкама, финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију (ДЕРК) на дан 31. децембра 2011. године, те резултате његовог пословања и промјене у новчаном току за годину која је тада завршила у складу с Међународним стандардима финансијског извјештавања (“МСФИ”).” (“РЕВИК”, 9. марта 2012.)

- редовно праћење реализације финансијског плана за текућу годину,
- анализу и процјену будућих новчаних токова у сврху припреме новог финансијског плана,
- припрему финансијског плана за наредну годину,
- унутрашње финансијско извјештавање као основу за доношење одговарајућих пословних одлука,
- финансијско извјештавање према спољним тијелима, овлашћеним институцијама и јавности.

Како би обезбједио организован и ефикасан рад уз истовремену превенцију или идентификацију могућих грешака у циљу заштите имовине од губитака узрокованих непажњом или лошим управљањем, ДЕРК је прописао процедуре и одговорности за извршење наведених активности (*систем интерних контрола*).

Креирани систем интерних контрола у ДЕРК-у је додатно унапријеђен у току 2012. године доношењем нових и измјенама постојећих интерних аката, прије свега у правцу рационализације и рентабилности постојећих радних процеса, а што је резултирало смањењем појединих трошкова у односу на претходне периоде. Намјера је ДЕРК-а да и у наредном периоду настави континуитет својих напора да повећа ефикасност механизма имплементације успостављеног система интерних контрола.

Савјесност у располагању средствима и усклађеност пословања с важећим законским прописима је константа уочена и у периодима када је финансијске извјештаје ДЕРК-а истовремено ревидовала и Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине, након чега је јавно похваљиван од оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Спровођењем екстерне ревизије ДЕРК обезбјеђује независан и поуздан извјештај о коришћењу имовине те управљању приходима и расходима. Овај извјештај се сваке године објављује како би се заинтересованим лицима и широј јавности пружиле информације о финансијском положају и резултатима пословања ДЕРК-а. Ревидовани финансијски извјештаји за 2011. годину су објављени у “Службеном гласнику БиХ”, број 28/12 и у оквиру интернет презентације www.derk.ba.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2013. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију наставиће своје активности на креирању услова за слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање међународних споразума, домаћих закона, одговарајућих европских уредби и директива, као и других правила о унутарњем тржишту електричне енергије.

ДЕРК ће и у 2013. години задржати континуитет сарадње са Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно са Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома ПС БиХ и Комисијом за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа ПС БиХ. Такође, примарни интерес ће остати и размјена информација и усклађеност кључних регулаторних активности са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, надлежним за креирање политике у складу са Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ.

Сви досада примјењивани модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања користиће се и у 2013. години у односима са Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и са другим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкуренцијским савјетом БиХ.

Како би задовољио потребе различитих нивоа одлучивања за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије ДЕРК ће остати референтан административни извор и активан генератор ових података. У овом циљу ће наставити сарађивати са Агенцијом за статистику БиХ а посебно након проширења *acquis*-а Енергетске заједнице у области енергетске статистике који одлукама Министарског савјета од октобра 2012. године укључује и Уредбу 1099/2008/ЕЦ о енергетској статистици и Директиву 2008/92/ЕЦ о побољшању транспарентности цијена гаса и електричне енергије.

ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа у оквиру својих надлежности,
- издавање лиценци,

- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- креирање нових регулаторних правила, те анализирање раније донијетих регулаторних правила и постојеће праксе, уз преглед и ревизију аката ДЕРК-а,
- развој модела пружања помоћних услуга,
- стварање већег степена интеграције домаћег тржишта електричне енергије, с посебним фокусом на ефикасно отварање малопродајног и велепродајног тржишта,
- јачање капацитета за испуњавање међународних обавеза у вези са регулаторним извјештавањем,
- социјални аспект у домену регулаторне праксе,
- праћење примјене Механизма компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизма) и рад Пројектне компаније Канцеларије за координисане аукције југоисточне Европе,
- одобравање и надзирање правила која развију “Независни оператор система у Босни и Херцеговини”, “Електро-пренос Босне и Херцеговине” и “Комунално Брчко”,
- праћење припреме *Индикативног плана развоја производње за период од 2014. до 2023. године*, те одобравање *Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период, као и *Плана инвестиција Електропреноса БиХ*,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси,
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У спровођењу својих активности ДЕРК ће, у границама овлашћења која су му законом повјерена, водити рачуна о заштити купаца и дати свој пуни допринос у изналажењу најбољих примјенивих рјешења у наредном периоду.

С обзиром на чињеницу да је Босна и Херцеговина темељем Уговора о успостави Енергетске заједнице постала обавезна до 1. јануара 2015. године у своје законодавство транспоновати и у пракси имплементирати нове прописе Европске уније о интерном енергетском тржишту (Трећи пакет), ДЕРК ће у оквирима својих компетенција и оптималном употребом координације са другим кључним субјектима бити оријентисан на реализацију више пројеката с овом намјеном.

У интересу свих кључних субјеката за спровођење реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини је хармонизација подзаконских прописа и ефикасна

координација међу тијелима која учествују у њиховој припреми и изради. Циљ је креирање јасног и поузданог законодавног оквира заснованог на европским директивама и правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије.

У том смислу, ДЕРК планира активно учешће у реализацији пројекта *Израда законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу са правном тековином ЕУ*, те у отклањању недостатака у електроенергетском сектору који су наведени у *Извјештају Европске комисије о напретку БиХ у 2012. години*.

ДЕРК ће, такође, партиципирати у подршци и спровођењу регионалних приоритета и ранжираних пројеката Енергетске заједнице (развој енергетске стратегије и плански кораци за њену имплементацију, припрема социјалне стратегије, отварање велепродајног тржишта електричне енергије у региону и безбједност снабдијевања), али и приоритета који су у оквиру Енергетске заједнице идентификовани за електроенергетски сектор БиХ, односно које наводи *Извјештај о имплементацији *acquis-a* према Уговору о успостави Енергетске заједнице*.

У центру занимања биће и активности међународних тијела које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ЕЦРБ – Регулаторни одбор Енергетске заједнице (укључујући Радну групу за електричну енергију, Радну групу за гас и Радну групу за заштиту купаца),
- ЕРРА – Регионална асоцијација енергетских регулатора (укључујући Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе и цијене и Радну групу за правну регулативу),
- МЕДРЕГ – Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (укључујући *ad hoc* групе за институционална питања, електричну енергију, гас, те околину, обновљиве изворе и енергетску ефикасност, као и Радну групу са посебним задатком која је посвећена питањима купаца),
- ИЦЕР – Међународна конфедерација енергетских регулатора,
- ИЕРН – Међународна мрежа енергетских регулатора.

ДЕРК ће, такође, наставити праћење рада Савјета европских енергетских регулатора (ЦЕЕР) и Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР).

У 2013. години додатну димензију у међународној сарадњи регулаторних комисија у Босни и Херцеговини пружиће нови

пројекат USAID-а кроз који ће развити партнерски однос са регулаторним тијелом једне од савезних држава у САД. Пројекат регулаторног партнерства подржава и Национална асоцијација регулатора САД (НАРУЦ).

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи у оквиру интернет презентације на адреси www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 302070, телефакс 035 302077, e-mail info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица М. Јовановића 4/II.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине

(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Основни подаци о инсталисаним капацитетима производних објеката

Укупан инсталисани капацитет производних објеката у Босни и Херцеговини износи 3.963,96 MW, од чега у већим хидроелектранама 2.048 MW, а у термоелектранама 1.765 MW. Инсталисани капацитет малих хидроелектрана у БиХ је 59,73 MW, док је 91,23 MW инсталисано у индустријским електранама. Преглед већих производних објеката дат је у наредној табели:

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)	Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
Требиње I	3×60	180	ТУЗЛА	715	635
Требиње II	8	8	Г3	100	85
Дубровник (БиХ+Хр.)	2×108	216	Г4	200	182
Чапљина	2×210	420	Г5	200	180
Рама	2×80	160	Г6	215	188
Јабланица	6×30	180			
Грабовица	2×57,5	115	КАКАЊ	450	398
Салаковац	3×70	210	Г5	110	100
Мостар	3×24	72	Г6	110	90
Мостарско блато	2×30	60	Г7	230	208
Пећ-Млини	2×15	30			
Јајце I	2×30	60	ГАЦКО	300	276
Јајце II	3×10	30			
Бочац	2×55	110	УГЉЕВИК	300	279
Вишеград	3×105	315			

Основни подаци о преносном систему

далеководи		интерконекије	
Називни напон далековода	Дужина (km)	Називни напон далековода	Број интерконекија
400 kV	864,73	400 kV	4
220 kV	1.524,80	220 kV	10
110 kV	3.888,63	110 kV	22
110 kV - кабловски вод	31,78	Укупно	36

трафостанице		
Врста трафостанице	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
ТС 400/x kV	9	6.090,5
ТС 220/x kV	8	1.423,0
ТС 110/x kV	128	4.855,0

трансформатори		
Преносни однос трансформатора	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
ТР 400/x kV	14	4.900,0
ТР 220/x kV	14	2.100,0
ТР 110/x kV	222	5.368,5

ПРИЛОГ Б: Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

(GWh)

2012. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.086,63	1.832,77	1.229,30		4.148,70
Производња у термоелектранама	5.367,80	3.251,70			8.619,50
Производња у малим и индустр. ел.	115,40	43,04	7,89		166,33
Производња	6.569,83	5.127,51	1.237,19		12.934,54
Дистрибутивна потрошња	4.340,28	3.551,14	1.379,43	262,54	9.533,39
Губици преноса					308,14
Велики купци	446,23	119,18	2.136,41*		2.701,83
Потрошња рудника и пумпање		13,62	67,26		80,88
Потрошња	4.786,52	3.683,94	3.583,10	262,54	12.624,24
* Укључујући и 910,54 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2011. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.113,63	1.817,09	1.395,40		4.326,12
Производња у термоелектранама	6.138,01	3.449,76			9.587,77
Производња у малим и индустр. ел.	100,82	28,61	6,60		136,04
Производња	7.352,47	5.295,46	1.402,00		14.049,93
Дистрибутивна потрошња	4.284,17	3.556,16	1.363,04	271,71	9.475,08
Губици преноса					324,17
Велики купци	417,17	124,08	2.216,62*		2.757,87
Потрошња рудника и пумпање		14,23	21,22		35,45
Потрошња	4.701,34	3.694,47	3.600,88	271,71	12.592,57
* Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2010. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	2.094,61	3.246,91	2.604,67		7.946,20
Производња у термоелектранама	5.012,79	2.856,00			7.868,80
Производња у малим и индустр. ел.	182,77	62,11	8,54		253,41
Производња	7.290,17	6.165,02	2.613,21		16.068,40
Дистрибутивна потрошња	4.232,92	3.522,19	1.367,75	277,35	9.400,21
Губици преноса					337,95
Велики купци	371,43	110,26	2.030,80*		2.512,49
Потрошња рудника и пумпање		12,96	2,21		15,17
Потрошња	4.604,35	3.645,41	3.400,76	277,35	12.265,82
*Укључујући и 1068,48 GWh које су Алуминиј и БСИ набавили као квалификовани купци					
2009. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.631,23	2.577,36	1.939,82		6.148,41
Производња у термоелектранама	5.233,60	2.993,02			8.226,63
Производња у малим и индустр. ел.	128,39	52,85	5,24		186,47
Производња	6.993,22	5.623,24	1.945,06		14.561,52
Дистрибутивна потрошња	4.132,46	3.403,46	1.349,97	272,22	9.158,11
Губици преноса					306,46
Велики купци	367,30	120,90	1.630,16*		2.118,37
Потрошња рудника и пумпање		14,34			14,34
Потрошња	4.499,76	3.538,70	2.980,13	272,22	11.597,28
*Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2008. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.478,17	1.931,38	1.355,20		4.764,75
Производња у термоелектранама	5.749,51	3.094,41			8.843,92
Производња у малим и индустр. ел.	112,60	58,70	4,30		175,60
Производња	7.340,29	5.084,49	1.359,50		13.784,28
Дистрибутивна потрошња	4.042,65	3.309,06	1.334,09	268,86	8.954,66
Губици преноса					326,50
Велики купци	658,42	148,23	2.091,17*		2.897,83
Потрошња рудника и пумпање		14,15			14,15
Потрошња	4.701,08	3.471,45	3.425,26	268,86	12.193,15
*Укључујући и 1223,04 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					

ПРИЛОГ Ц: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине са оперативним подручјима Електропреноса БиХ и подручјима електропривреда (децембар 2012. године)

